

Bærekraftsrapport

Tydal kommune

2024

TYDAL KOMMUNE

Innholdsfortegnelse

1. Introduksjon

Om denne rapporten

Hva menes med bærekraft?

Oversikt over innhold og metodikk

2. Tydal kommune

Om kommunen

Arbeid med bærekraft

Suksesshistorie

Statsforvalterens hovedbilde

3. Hvordan kommunen møter FNs bærekraftsmål

4. Innbyggerundersøkelsen

5. Nasjonale og regionale rammer for å arbeide med bærekraft

Nasjonale forventninger og oversikt regionale planer

Rød tråd i plan og styringssystem

Oversikt tilskudd og virkemidler

Oversikt kunnskapsgrunnlag

1

Introduksjon

- Om denne rapporten
- Hva menes med bærekraft?
- Oversikt over innhold og metodikk

Om denne rapporten

I arbeidet med FNs bærekraftsmål peker regjeringen på kommunene som en av de viktigste aktørene i arbeidet for å nå bærekraftsmålene. Så langt har det ikke blitt etablert felles standarder for hvordan kommunene og fylkeskommunene bør organisere arbeidet med bærekraftsmålene, i tillegg til at vurdering av måloppnåelse er utfordrende uten et felles måle- og rapporteringsverktøy.

Felles bærekraftsnettverk i Trøndelag

For å styrke arbeidet med bærekraftsmålene i Trøndelag er kommunene invitert av fylkeskommunen til å bli med i et felles bærekraftsnettverk. I dag er mange av kommunene i Trøndelag involvert i det regionale bærekraftsnettverket, med formål om å hjelpe hverandre i arbeidet med bærekraftsmålene. Nettverket fungerer som et kunnskaps- og erfaringsdelingsnettverk. I styringsgruppa for nettverket deltar Statsforvalteren i Trøndelag, KS, representanter fra næringsalliansen i Trøndelag og tre av kommunene.

Rapporten skal gi et overblikk over nåsituasjonen i fylket

Bærekraftsnettverket ønsket å få utarbeidet en rapport som gir kommunene i fylket et kunnskapsgrunnlag for å vurdere status innen FNs bærekraftsmål. Et godt kunnskapsgrunnlag er en forutsetning for å vite hvor man står, og hvilket utviklingsbehov man har.

Et felles kunnskapsgrunnlag som skal bidra til å mobilisere næringsliv, akademia og innbyggere til en felles innsats for bærekraftig utvikling

Kunnskapsgrunnlaget skal gi en oversikt over hvordan kommunene i fylket ligger an med bærekraftsarbeidet, basert på etablerte måleindikatorer innen FNs bærekraftsmål. Når en ståstedsanalyse og et felles kunnskapsgrunnlag er på plass, er det lettere å mobilisere og støtte innbyggere, næringsliv, organisasjoner og akademia i deres bidrag til bærekraftig utvikling. Det tas forbehold om at rapporten ikke gir en fasit på resultater innen bærekraft, men en status for fylket basert på valgte indikatorer med offentlige tilgjengelige data. Indikatorene bør sees i sammenheng med hverandre, og må ikke stå for seg selv.

Rapporten er utarbeidet av PricewaterhouseCoopers (PwC) som har vært ansvarlig for planlegging av rapporten, datainnsamling og fremstilling av funn.

Hva menes med bærekraft?

Brundtland-kommisjonen introduserte begrepet bærekraftig utvikling i FN-rapporten «Vår felles fremtid» i 1987. Rapporten definerte begrepet bærekraft som “en utvikling som imøtekommer dagens behov uten å ødelegge mulighetene for at kommende generasjoner skal få dekket sine behov”¹. Bærekraft handler om balanse mellom økonomisk fremgang, sosial rettferdighet og miljøbeskyttelse, samt å sikre en fremtid som tar hensyn til både dagens og fremtidige generasjoners behov. Bærekraft er en utvikling som tilfredsstiller dagens behov uten å ødelegge fremtidige generasjoners mulighet til å tilfredsstille sine behov².

I 2015 ble *Agenda 2030* med 17 bærekraftsmål vedtatt av FNs generalforsamling. Agenda 2030 er verdens handlingsplan for å oppnå en bærekraftig utvikling, og utgjør det politiske hovedsporet for å ta tak i vår tids største nasjonale og globale utfordringer. De 17 målene inkluderer 169 delmål som sier noe om hvilke områder som er særlig viktige, som å utrydde fattigdom og sult, sikre god helse og utdanning til alle, redusere ulikhet i verden og stanse klimaendringene. Agenda 2030 slår fast at det er et felles ansvar å styre utviklingen på en bærekraftig måte. For å nå bærekraftsmålene kreves det en felles innsats fra både myndigheter, sivilsamfunn, privat sektor og academia i alle land³.

1] World Commission on Environment and Development (WCED) (1987) Our Common Future

2] Store Norske Leksikon (2023), Bærekraftig utvikling

3] Regjeringen (2021) Stortingsmelding nr. 40 (2020-2021): Mål med mening

Oversikt over innhold og metodikk

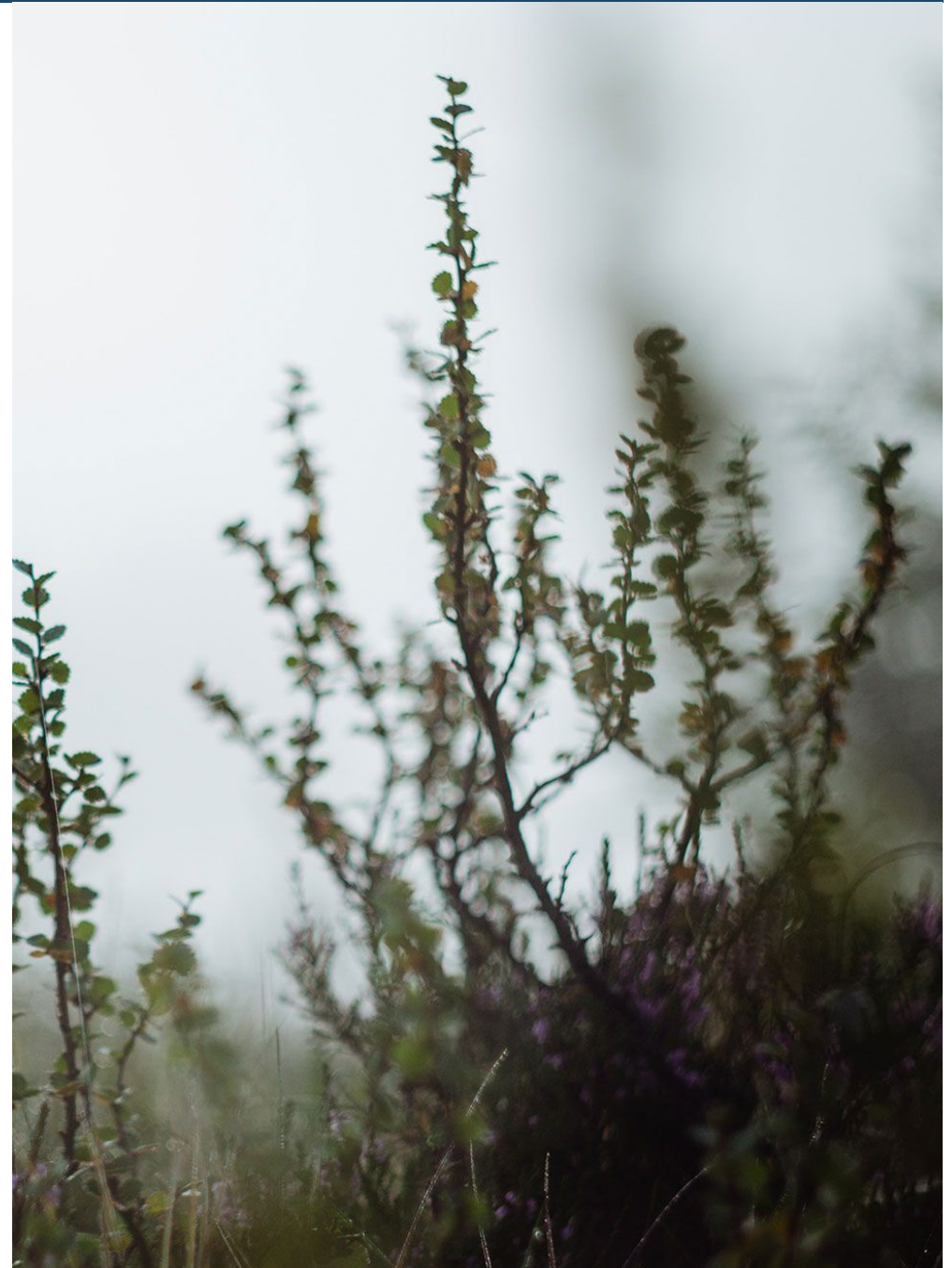
Denne rapporten skal gi en oversikt og en ståstedsanalyse av arbeidet med bærekraft i kommunen. Rapporten er bygd opp og strukturert rundt FNs bærekraftsmål. Dette gir en etablert ramme for å arbeide med bærekraft og sikrer at rapporten hensyntar de ulike dimensjonene ved bærekraft. Rapporten har brukt en kombinasjon av kvantitative og kvalitative metoder og skal belyse:

Om kommunen og arbeid med bærekraft: Kapittel 2 gir et øyeblikksbilde av kommunen, gjennom *kommunen i tall*. Videre beskrives kommunens organisering og arbeid med bærekraft, basert på intervjuer og gjennomgang av dokumentasjon. Næringslivets innsats innen bærekraft beskrives også. I kapittelet presenteres det en suksesshistorie fra kommunen knyttet til bærekraft, samt en oppsummering av Statsforvalterens kommunebilde.

Ståstedsanalyse: Data for ulike indikatorer knyttet til FNs bærekraftsmål er samlet inn fra offisielle kilder slik som SSB, Miljødirektoratet og DSB. Ståstedsanalysen gir et oversiktsbilde av kommunens prestasjoner innen ulike bærekraftsindikatorer i forhold til hele fylket. Disse dataene er samlet og analysert, og presenteres i kapittel 3.

Innbyggerundersøkelse: Respons Analyse har gjennomført en innbyggerundersøkelse om bærekraft blant innbyggerne i Trøndelag, på oppdrag fra Trøndelag fylkeskommune. I kapittel 4 presenteres utvalgte svar fra undersøkelsen.

Nasjonale og regionale rammer for å arbeide med bærekraft: Kapittel 6 oppsummerer hvilke forventninger man har nasjonalt til bærekraftsarbeidet, en oversikt over regionale planer og strategier, og hvordan dette henger sammen med styringssystemet. Kapittelet viser også til et bibliotek med oversikt over tilskudd og virkemidler mht. bærekraft. Her vil det være endringer år for år utfra hva ulike aktører/myndigheter har som fokusområder. Oversikten er ikke uttømmende. I tillegg presenteres en oversikt over relevante kunnskapsgrunnlag.

2

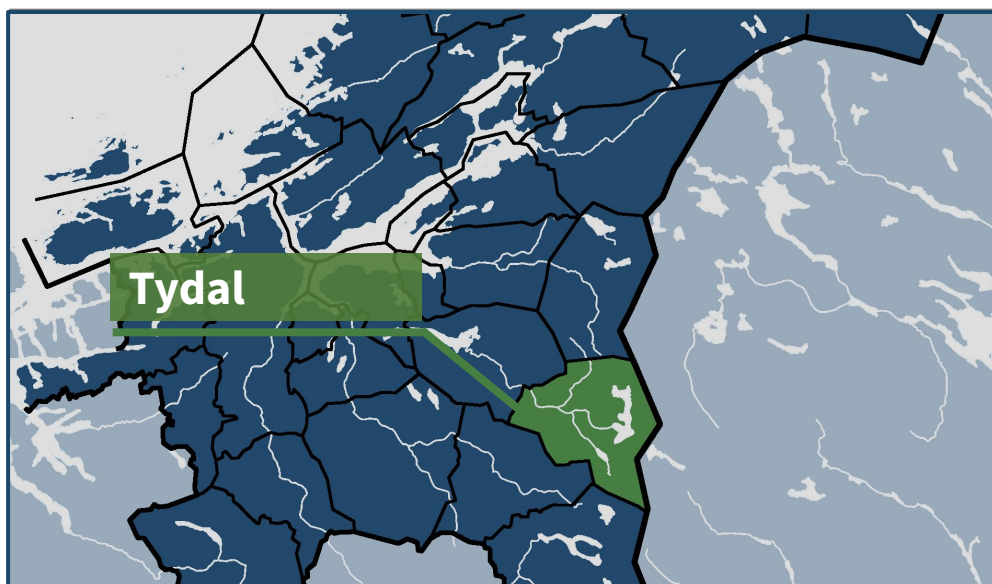
Tydal kommune

- Om kommunen
- Arbeid med bærekraft
- Suksesshistorie fra kommunen
- Statsforvalterens hovedbilde

Tydal kommune i tall

Tydal kommune er en fjellkommune, og ligger ved den øvre delen av Neavassdraget. Kommunen grenser til Sverige, Røros, Holtålen, Selbu og Meråker. Bosetningen er hovedsakelig konsentrert rundt kommunesenteret Ås og grendene ved Gressli og Stuggusjøen. Selv om folketallet har opplevd en nedgang på 12,7 prosent mellom 2010 og 2022, har Tydal opprettholdt en stabil befolkning i flere tiår.

Tydal er kjent som en av de største kraftkommunene i Trøndelag, med 11 kraftverk og en gjennomsnittlig årsproduksjon på 1163 GWh. Landbruk, spesielt husdyrhold, og skogbruk er også viktige næringer i Tydal. I tillegg har etableringen av et datasenter nylig tilført nye arbeidsplasser og gitt et løft til den lokale økonomien. Turisttrafikk er en annen økonomisk driver for Tydal, med mange private hytter og Turistforeningens hytter i Sylan. Sørsamisk reindrift, drevet gjennom Gåebrien sijte og Saanti sijte, er en viktig del av det kulturelle landskapet i Tydal.

763**Innbyggere** (2. kvartal 2023)**712****Innbyggere, forventet utvikling i 2030****227 863 kroner****Kommunale driftsutgifter per innbygger** (2022)**1****Innbyggere per km²**
Befolkningstetthet 2022**116****Pendling ut av kommunen** (2022)**72****Pendling inn til kommunen** (2022)

Kommunens arbeid med bærekraft

Organisering

Tydal kommune er en liten kommune med en liten administrasjon. Ansvaret for bærekraft ligger hos kommunedirektør.

Planer og samarbeid

Kommuneplanens samfunnsdel ble vedtatt våren 2018. FNs bærekraftsmål er ikke eksplisitt nevnt, men planen nevner bærekraft i hovedmålet og planen har innarbeidet et bærekraftsperspektiv i sine delmål.

En revidert kommuneplanens arealdel er fra 2012 og skal revideres. Revidert arealdel er under utarbeiding og i den forbindelse har kommunen gjennomført flere folkemøter hvor det har vært særskilt fokus på bærekraft.

Prioriteringer

Kommuneplanens samfunnsdel definerer følgende hovedmål for Tydal:

“Lokalsamfunnet Tydal skal bestå og utvikles på en bærekraftig måte til det beste for bygdas innbyggere, hyttefolk og tilreisende”

Videre har samfunnsdelen en rekke delmål:

- Tydal som lokalsamfunn: Uavhengig av framtidig kommunestruktur skal Tydal ha: lokalt tilpassede kommunale tjenester til innbyggerne, samfunnsutvikling på lokalt nivå, et levende lokaldemokrati med lokal beslutningsmyndighet
- Ei god bygd å bo i: Trivsel og bolyst skal prege lokalsamfunnet og bidra til en positiv befolkningsutvikling i Tydal
- Aktiv samfunnsutvikling: Tydals fortrinn skal utnyttes til å utvikle et moderne og nyskapende lokalsamfunn med arbeid til alle
- Ansvarlig naturforvaltning: Lokale naturressurser skal forvaltes på en bærekraftig måte, men hensyn til areal, miljø og klima.

Klima og energiplan

Formannskapet i Tydal vedtok et planprogram for klima- og energiplan våren 2020 og i 2022 ble en klima og energiplan for 2022-2026 vedtatt. Klima og energiplanen inneholder en konkret plan med fastsatt oppfølgingsansvar og tidsfrister. Planen skal bidra til at kommunen jobber aktivt for å bli et lavutslippssamfunnet.

Frivilligsentralen

Tydal frivilligsentral er en viktig samarbeidspartner for kommunen og en viktig del av arbeidet som gjøres for sosial bærekraft. Eksempler på aktiviteter som gjøres gjennom sentralen er:

- *Stødug og ledug:* Aktivitetstilbud i Tydalshallen for aldersgruppen 50-100 år Arrangeres i samarbeid med Tydal frivilligsentral og kommunens fysioterapeut ukentlig hver torsdag
- *Flyktningehjelp:* Kommunen bosetter ukrainske flyktninger og Frivilligsentralen bistår med ulike praktiske oppgaver. Frivilligsentralen samler inn klær og utstyr, har frivillige “bli kjent-verter” i Tydalsamfunnet og frivillige som bistår med praktiske oppgaver eller som sjåfør
- *Utstyrsentral:* Frivillighetssentralen har gratis utlån av diverse sport- og fritidsutstyr. Utstyrssentralen fungerer som et bibliotek hvor innbyggerne kan låne sport- og friluftsutstyr helt gratis
- *Besøksvenn:* Frivilligsentralen har flere frivillige som er besøksvenner. Gjennom dette får hjemmeboende eldre besøk, en prat og hjelp med enkle praktiske gjøremål

Miljøtyrtårn

Tre virksomheter i Tydal var miljøfyrtårnsertifisert januar 2024. Dette inkluderer Selbu Sparebank avd. Tydal, Tydal trappefabrikk og Tydalsfestivalen.

Helse- og administrasjonsbygg

For å imøtekomme framtidige demografiske utfordringer jobber Tydal kommune med å tenke nytt rundt hvordan de skal levere omsorgstjenester. Et nytt helse- og administrasjonsbygg er under utredning, og beskrives nærmere på neste side.

Suksesshistorie fra kommunen | Nytt helse- og administrasjonsbygg

Tydal Kommune er i gang med stort prosjekt om utredning av **Nytt helse og administrasjonsbygg** i kommunen.

Bakgrunn

Dagens bygg og fremtidens behov gjør at vi nå snart vil møte store utfordringer når det kommer til å kunne ivareta de behov og forpliktelsene vi har overfor innbyggerne. Eldrebølge, stor og utdatert bygningsmasse og etter hvert store driftsutgifter er noen av de utfordringene vi nå har og vil få flere av.

Dagens bygningsmasse er på ca. 25.000 kvm noe som gir nesten 34 kvm pr innbygger. Sammenlignbare små kommuner har i gjennomsnitt ca. 9,5 kvm pr innbygger. Med dette som utgangspunkt har vi startet kartlegging av fremtidige behov og ikke minst muligheten for å redusere areal, gjenbruk av bygg og byggematerialer.

«Tydal framover»

Målsetningen for prosjektet er bygg tilpasset fremtiden, redusert areal og -fremtidige driftsutgifter. Det er også viktig å skape attraktive arbeidsplasser med bred kompetanse og gode lokaler å jobbe i for våre ansatte. Vi trenger flere møteplasser. Fellesområder og sambruk skal være noen av de synergiene vi ønsker å oppnå. Prosjektet vil ikke være bare et byggeprosjekt, men skal være en viktig brikke i sentrumsutvikling, rekruttering og fremtidig bolyst i Tydal.

Effektmål

Forslag til effektmål kom inn gjennom innspillsprosess, møter med ansatte og brukere i tillegg til møte med politikere.

De fem viktigste langsiktige effektmål knyttet til prosjektet ble rangert i arbeidsmøte med formannskapet og administrasjon 15. januar 2024 ut fra en liste med 15 effektmål.

Gjennom arbeidet med innspillsprosess for innbyggerne og systematisering av effektmålene som var ønsket er det klare punkt som peker seg ut. Dette er sentrumsutvikling, sambruk, møteplasser og fremtidige gode rammer for å drifte kommunens ulike enheter i bygget på en bærekraftig måte. I det ligger lokaler som gir gode rammer både for de som skal bo, jobbe og drifte i fremtiden.

Møteplasser

Innspillsprosess som involverte alle aldersgrupper fra barnehage til pensjonistene, gav klare føringer at gode møteplasser er et stort ønske.

Konseptet for prosjektet er “Landsbyen” hvor en kan få gode inne og uterom som møteplasser. Det kan være kafeen, servicetorget og innvendige fellesområder. For uteområdene og landsbygata kan det være lekeplasser, bord og benker, torg og skjermede områder for vær og vind.

En ønsker å trekke innbyggere og besøkende til område for å skape liv og aktivitet, med et aktivt sentrum og levende landsby.

Illustrasjon: Tegninger fra Alma og Albert, innspillstegnekonkurranse Tydal i 2050. Uformelle møteplasser og aktiviteter er noe av det de ønsket seg.

Kommuneplanens samfunnsdel 2018-2028

«Denne kommuneplanen legger opp til et fortsatt livskraftig tydalssamfunn, uansett framtidig kommunestruktur. Tydal skal bygge kapasitet til å sikre egne ressurser og beholde sin identitet som lokalsamfunn»

«Lokalsamfunnet Tydal skal bestå og utvikles på en bærekraftig måte til det beste for bygdas innbyggere, hyttefolk og tilreisende.»

Aktiviteter og tiltak

- **Dialogkonferanse** - I november 2023 startet vi med å invitere til Dialogkonferanse i Trondheim. Denne ble kunngjort i Doffin. Hensikten med konferansen var å fortelle markedet om kommunens planer og behov for å få innspill, ideer og nettverk for videre arbeid med prosjektet. Et av temaene i møtet var «Gjenbruk i nye byggeprosjekter» og vi hadde derfor invitert Trondheim kommune for å fortelle hvordan de jobber.
- **Samarbeid andre kommuner** – Tydal kommune har innledet samarbeid med Trondheim Kommune om mulig deling av ombruksmaterialer og opplæring. Kommunen har vært på befaring i Trondheim og i møte med prosjektledere i Trondheim Eiendom for tips og råd tidlig i prosjektet. Vi har og fått tilgang på informasjonsmateriell og maler de bruker. Tanken er at byggematerialer en ikke selv bruker i egen kommune gjøres tilgjengelig for en andre kommuner.
- **Anskaffelse digital plattform** - På bakgrunn av etablert samarbeid med Trondheim kommune og ønske om et utvidet samarbeid for mest mulig ombruk i prosjekt og i forvaltning av egne bygg gikk Tydal kommune ut med en intensjonskunngjøring om anskaffelse av samme digitale plattform som Trondheim kommune. Tydal kommune anskaffet produkt fra Loopfront som base for registrering av byggematerialer, løst og fast inventar med mulighet for deling med andre kommuner. Ansatte i kommunen har sammen med ombrukskartleggerne hatt opplæring i bruk med Loopfront og i sommer hadde vi og et felles møte hvor også valgte arkitekter for mulighetsstudien tomtevalg var med.
- **Holdningsskapende arbeid og innbyggerinvolvering** – Det er gjennomført en bred involveringsprosess opp mot alle aldersgrupper. For alle barn i barnehage og skole ble det gjennomført en tegnekonkurranse med tema «Tydal i 2050» Her var fokus bærekraft, ombruk og alternative energikilder. Utstillingen av arbeidene henger oppe i Tydal.
- **Mulighetsstudie tomtevalg 3 tomter** - Tydal Kommune har gjennom anskaffelsesprosess våren 2023 inngått avtale med PKA Arkitekter og Agraff om bistand i tomtevalg. Mulighetsstudien ble presentert kommunestyret 15.08.2023 og det ble vedtatt å utrede 2 alternativ i et skisseprosjekt som skal være ferdig i april 2024.

Mulighetsstudien tar utgangspunkt i innspill, behov, bærekraft, logistikk, sambruk og reduksjon av areal mm. Kriteriene er vektet og anbefalt tomt er den med størst gjenbruksgrad.

Fra studien

BÆREKRAFT vekttall 80 - Tomtevalg er vurdert opp mot bærekraftsmål. Det er tatt utgangspunkt i sertifiseringsstandarder som gir best mulig bærekraft ved utbygging ved den aktuelle tomte. Konkret er dette vurdert opp mot bærekraftsertifisering BREEAM-NOR, og hvilke forutsetninger et framtidig tomtevalg vil gi for et best mulig utgangspunkt for ny bebyggelse. Videre er aktuelle tema i BREEAM Communities og hvilke sertifiseringskriterier de ulike tomtene vil gi ved en framtidig regulering. For bærekraftsertifisering av bebyggelse går dette i hovedsak ut på: tomtens plassering, økologi og forbedringspotensialet, mobilitet og ombruk (av konstruksjoner, bygningsdeler og inventar), samlokalisering. I videre prosjektering vil materialvalg, byggemetoder, energiløsninger og klimagassregnskap (LCA) bli sentrale sertifiseringskrav. Tomtene er bare vurdert ut fra de valgene som får følge av tomtevalg.

LCA - Life Cycle Assessment

LCA (Life Cycle Assessment) eller «livsløpsvurdering» er en systematisk kartlegging og vurdering av miljø- og ressurs- påvirkninger gjennom hele livsløpet til et produkt/produktsystem.

For å kunne sammenligne utbyggingsalternativenes påvirkning på klimagassutslippet gjennom hele livsløpet er det utarbeidet enkle LCA-analyser for alle tomtene. Både klimagassutslipp fra rivning av eksisterende bebyggelse (tomt A og B), rehabilitering av eksisterende bebyggelse (tomt B) og ny bebyggelse (tomt A, B og C) er tatt med i vurderingen.

Det beregnede klimagassutslippet tar utgangspunkt i bygningsmessige konstruksjoner og inkluderer verken energibruk i driftsfasen, tekniske installasjoner, møblering eller utomhus arealer. Materialbruk og konstruksjonsprinsipper er basert på overordnede antagelser: konstruksjonen for nybygg er antatt som kombinert betong-/trekonstruksjoner og det er forutsatt ombruk av bygningsdeler både i samtlige nybygg og i forbindelse med rehabilitering av eksisterende bebyggelse. Hittil gjennomførte LCA-beregning tar ikke hensyn til følgende vurderinger: -Ved tomt A og tomt B er det muligheter for ombruk av materialer fra lokale donorbygg mens ny bebyggelse på tomt C forutsetter ombruk fra donorbygg fra «andre steder». Klimagassutslipp fra transport av ombrukte byggevarer er ikke inkludert i vurderingen.

-Tomt A og B er knyttet til eksisterende infrastruktur og utomhus areal mens dette må etableres på tomt C. LCA-vurderingen nedenfor gir et godt grunnlag til å kunne sammenligne tomtealternativene, men siden regnskapet baserer seg på mange overordnede anslag vil det endelige klimagassutslippet også bli påvirket av valgene senere i prosjektet. I denne sammenhengen vil vi spesielt trekke frem konstruksjonsprinsipp, fundamenteringsmåte, energikonsept og omfang på ombrukte bygningsdeler som viktige påvirkningsfaktorer. LCA beregningen er basert på Norsk referanse bygg 2022 og klimagassutslipp i dokumentasjonen er for 60 år levetid.

	Areal (kvm)	GWP* CO2 (kg CO2e)	Informasjon	Gjenbruk materialer	Bilde	
Tomt A	Ny bygg	Ca. 5400	1 424 857	Konstruksjon: Betong og tre 17m * 105m Høyde over bakken : 7.2 m 2 etasjer + kjeller Yttervegger 80% tre Yttervegger 20% betong	30% innvendige dører 70% utvendige dører 50% vinduer 30% glassvegger	
	Riving, Transport, Avfallsbehandling, Avhending (rådhus + gamle skole +vertshus)	1710 + 1500	70 713	Konstruksjon: Betong og tre Yttervegger: tre stenderverk Innervegger: stålstenderverk Kledning : tre	_____	
mer info	GWP = Global Warming Potential					

- De totale utslippene for nybygg på tomt A, rivning, transport, avfallsbehandling, avhending er beregnet til 1495570 kgCO₂-ekv.
- De totale utslippene for nybygg på tomt B, rivning, transport, avfallsbehandling, avhending, og rehabilitering av eksisterende bygg er beregnet til 1495570 kgCO₂-ekv.
- De totale utslippene for nybygg på tomt C er beregnet til 1424857 kgCO₂-ekv.

Rekruttering for ombrukskartlegging

For å kunne gjennomføre og se på mulighetene med ombruk i prosjektet ble det bestemt å engasjere 2 personer i sommermånedene. Vi søkte da etter personer med kompetanse innen bygg, bærekraft og arkitektur. Det meldte seg 13 godt kvalifiserte søkere og valget falt på to meget gode kandidater. De ble engasjert for 6 og 9 uker og har gjort en meget god jobb.

Solveig Irgens er til daglig prosjektleder og seniorrådgiver i Virke innenfor sirkulærøkonomi, med ulik erfaring blant annet med eiendomsforvaltning og som rådgiver i Direktoratet for byggekvalitet. Hun fikk permisjon fra jobb for å få praksis rundt ombruk inn i nye bygg.

Julie Meghedi Orbelians med master i arkitektur fra University of Art i Teheran, Iran og master i bærekraftig arkitektur fra NTNU.

Resultater så langt

- **Areal** - Oversikt over dagens areal og muligheter for reduksjon ved samlokalisering og samdrift.
- **Ombrukskartlegging** – Oversikt over aktuelle bygg og hva som eventuelt kan gjenbrukes. Samarbeid med andre kommuner om deling av systemer og kompetanse Trondheim Eiendom og Verdal Kommune.
- **Logistikk** – Oversikt over muligheter og utfordringer i prosjektet
- **Materialvalg og byggemetoder** – Ombruk inn i prosjektet der dette er mulig.
- **Energiløsninger under bygging og drift** – Tydal kommune har mulighet til å benytte overskuddsvarme fra datalagring inn i prosjektet. Dette jobbes det med parallelt.
- **Synergier for kommunens egen eiendomsforvaltning** - Anskaffelsen av et digitalt verktøy for bedre oversikt over kommunens bygg og inventar blir viktig i fremtiden. Verktøyet, erfaringen og opplæringen som er gitt vil forhåpentligvis gi oss mulighet til en bedre og mer bærekraftig drift.

Redusere areal fra 8.000 – 5.400 kvm?

«Klimasats» - med støtte fra Miljødirektoratet

Sommerjobben til Julie og Solveig vekker nysgjerrighet i andre kommuner

- Samarbeid med Trondheim Kommune og Trondheim Eiendom – felles materialbank
- Samarbeid andre kommuner?
- Reduksjon av areal- og driftskostnader vil være en viktig faktor for å få finansiert prosjektet og er en forutsetning

Bilde: Fra presentasjon for kommunestyret august 2023 (Avis: Selbyggen)

Statsforvalterens hovedbilde av Tydal kommune (per januar 2023)

Statsforvalteren påpeker at Tydal kommune har god økonomi. Også barnehage og arbeidet med integrering og bosetting vurderes som godt. Blant annet påpekes det at kommunen jobber godt med kvalitet i barnehagen og har fokus på kompetanseutvikling. Kommunen har også god kapasitet innen lege- og fysioterapitjenester.

Statsforvalteren vurderer omsorgstjenesten som svak, men påpeker at kommunen jobber godt med omsorgstjenestene og rekruttering av personell, og ser utfordringene som kommer. Statsforvalteren vurderer likevel at det er risiko for svikt på grunn av den demografiske utviklingen. En stor andel av de ansatte er over 50 år, og en sterk økning i andel eldre kombinert med en relativt stor andel tjenestemottakere kan bli krevende.

1

Svake områder Omsorgstjenestene

10

Middels områder

Barnevern, Folkehelse, Grunnskole, Kommunal planlegging, Kommunehelsetjenesten, Landbruk, Miljø og klima, Reindrift, Samfunnssikkerhet og beredskap, Sosialtjenesten

3

Gode områder

Barnehage, Integrering og bosetting, Kommunal økonomi

Styrker og muligheter som trekkes frem:

- Kommunens økonomiske nøkkeltall, basert på historiske data, vurderes som gode
- Kommunen har god oversikt over eget risikobilde og beredskapsarbeidet er godt forankret i organisasjonen
- Tydal kommune har god kapasitet innen lege- og fysioterapitjenester og gjennom interkommunalt samarbeid er innbyggerne sikret tilgang til andre kommunehelsetjenester
- Barnehagen oppfyller pedagog- og bemanningsnormen og Statsforvalteren påpeker at kommunen er opptatt av kvalitet i barnehagen og har fokus på kompetanseutvikling
- Ledelsesstruktur og arbeid med å øke kompetansen gir et godt grunnlag for videre drift og utvikling av grunnskolen
- Nye skogbruksplaner gir kommunen et godt verktøy i veiledning og forvaltningsoppgaver

Svakheter, utfordringer og sårbarheter

- God oversikt og kompetanse på planområdet, men sårbar med tanke på ressurser. Ingen kobling mellom kommuneplanens samfunnsdel og økonomiplanen
- Skatteinntekter per innbygger har gått ned i 2021
- Ikke helhetlig risiko og sårbarhetsanalyse
- Varierende resultater innenfor folkehelse
- Høy andel ansatte i helse og omsorg som er over 50 år
- Vannforvaltningsarbeidet er mangelfullt og manglende oppfølging av grunnforurensningsdatabasen
- Mangler i saksbehandlingen på produksjonstilskuddsområdet

3

Hvordan kommunen møter FNs bærekraftsmål

Ståstedsanalysen skal gi en oversikt over kommunens utvikling innen FNs bærekraftsmål

Ståstedsanalyse

Ståstedsanalysen skal si noe om hvordan kommunen ligger an i bærekraftsarbeidet, og inkluderer en analyse av en rekke indikatorer som kan knyttes opp mot FNs bærekraftsmål. Analysen skal gi en oversikt over kommunens resultater og utvikling innen hver indikator.

Hva menes med indikatorer?

En indikator er statistikk eller data som brukes for å få forståelse av en tilstand eller en utvikling på et område. Bærekraft er omfattende og komplisert. For å si noe om bærekraft er det viktig å se på utvikling over tid, samt sammenligne med utvikling i sammenlignbare områder. I dette tilfellet sammenlignes kommunen med gjennomsnittet til Trøndelag fylke.

Hvordan måle bærekraft?

Analysen er basert på etablerte indikatorer innen FNs bærekraftsmål. Utvalget av indikatorer har tatt utgangspunkt i anerkjente indikatorer som anbefales for å måle bærekraft, blant annet FNs indikatorsett, EU håndbok "Voluntary Local Review", Mål med mening, KS/SSB taksonomi og United 4 Smart Sustainable Cities. I samarbeid med Trøndelag fylkeskommune er det valgt ut et indikatorsett basert på hvor det finnes god tilgjengelig statistikk for de ulike delmålene. Til sammen har det blitt samlet inn og sammenstilt 71 indikatorer.

Offentlig tilgjengelige data

For å sikre konsistens og høy grad av gjenbrukbarhet er offentlig tilgjengelig informasjon lagt til grunn i analysene. Dette gir et godt sammenligningsgrunnlag på tvers av kommunene i rapportserien. I sammenslåtte kommuner har man tatt utgangspunkt i data fra opprinnelige kommuner og sammenstilt, og evt gjort forutsetninger. Det samme gjelder for data før fylkessammenslåingen. Noen kommuner mangler data på enkelte indikatorer som følge av manglende tallgrunnlag i databasen til kildene (eks. SSB). Dette kan være på grunn av manglende innrapporterte data eller anonymiserte data.

Det tas forbehold om at rapporten ikke gir en fasit på resultater innen bærekraft, men en status for kommunen basert på valgte indikatorer med offentlige tilgjengelige data. Indikatorene bør sees i sammenheng med hverandre, og må ikke stå for seg selv.

71 indikatorer som måler kommunens ståsted innen FNs bærekraftsmål

- Andel innbyggere med sosialhjelp som hovedinntekt
- Andel personer i husholdninger med vedv. lavinntekt
- Andel barn i husholdninger med vedv. lavinntekt
- Andel mottakere av stønad til livsopphold
- Inntektsulikhet - GINI

- (Andel barn med grunnleggende kompetanse - lesing)
- (Andel barn med grunnleggende kompetanse - regning)
- Andel personer utenfor arbeid, utdanning og arb.tiltak
- Andel personer som kun har gjennomført grunnskole
- (Andel elever som fullfører videregående opplæring)
- Andel barnehageansatte med pedagogisk utdanning
- (Andel barn som oppgir at de trives på skolen)

- Nettoforbruk av elektrisk kraft for husholdninger per innbygger
- Energibruk per m² eid areal i kommunale formålsbygg

- Sysselsettingsandel for menn og kvinner
- Uføretrygdeandel
- Andel som har fullført VGS og høyere utdanning
- Andel som leier bolig blant alle boforhold

- Utslipp av tonn CO₂-ekvivalenter per innbygger
- Hensyntatt risiko og sårbarhet for alvorlige naturhendelser i kommunal planlegging

- Årlige anmeldelser vold, mishandling og seksuallovbrudd
- Andel barn/unge på tiltak gjennom barnevernet
- Valgdeltakelse kommunevalg

- (Andel voksne kvinner med overvekt og fedme)
- (Andel voksne menn med overvekt og fedme)
- (Andel jenter som spiser frokost før første skoletime)
- (Andel gutter som spiser frokost før første skoletime)
- Årlig omdisponert dyrket mark til andre formål enn landbruk

- Andel fedre som tar ut hele fedrekvoten
- Andel kvinnelige ledere
- Andel kvinnelige kommunestyrerepresentanter
- Kjønnsbalanse - sysselsatte med innvandrerbakgrunn
- Andel kvinner i arbeidsstyrken
- Forskjell gjennomsnittlig bruttolønn menn og kvinner
- Andel sysselsatte kvinner som jobber deltid

- Andel av befolkningen som er sysselsatt
- Sysselsettingsbidrag
- Andel sysselsatte som jobber i privat sektor eller offentlig eide foretak
- Sysselsettingsrater for unge og - innvandrere
- Gjennomsnittlig bruttolønn per måned
- Legemeldt sykefravær for lønnstakere

- Andel barn som bor trangt
- Andel befolkning som bor i tettbygde strøk
- Forsørgerbrøk for eldre
- Grønne områder som andel av totalt bebygd areal

- (Antall kg avfall innsamlet i ryddeaksjoner)
- (Vernet areal til havs)

Det finnes få indikatorer som baserer seg på offentlig tilgjengelig data med god datakvalitet for å måle bærekraftsmål 17. Derfor er ikke dette bærekraftsmålet inkludert i analysen.

- (Vaksinasjonsdekning blant 16-åringer (kvinner))
- Andel 65 år og eldre som er influensavaksinert
- Antall dødsfall forårsaket av ikke-smittsomme sykdommer
- (Andel ungdomsskoleelever med psykiske plager)
- (Forskjeller i antall leveår (høy/lav utdanning))
- Antall fastleger per tusen innbyggere

- Andel fornyet kommunalt ledningsnett
- Andel produsert drikkevann som går til spille pga. lekkasje i ledningsnett
- Andel befolkning tilknyttet kommunal avløpstjeneste
- Andel fornyet kommunalt spillvannnett

- Andel befolkning med tilgang til fast bredbånd
- Andel befolkning med tilgang til mobildata
- Andel elbiler av alle personbiler
- Antall ladepunkt for elbiler per 10.000 innbyggere

- Tonn matavfall per årsinnbygger
- Farlig avfall fra husholdningene per årsinnbygger
- Gjenvinningsgrad for husholdning
- Tonn husholdningsavfall per årsinnbygger

- Andel skog av totalt arealbruk
- Endring i ubebygde areal
- Utvikling fysisk nedbygd areal
- Andel vernet areal på land

(...) = mangler data for Tydal kommune

Ståstedsanalysen viser at Tydal kommune er på riktig vei med bærekraftsarbeidet, men har også flere områder med forbedringspotensial

FNs bærekraftsmål har stor innvirkning på norsk politikk – både nasjonalt, regionalt og lokalt. En oppsummering av hvordan kommunen ligger an i forhold til målene vil gi en oversikt over hvor man står, og vil være et godt kunnskapsgrunnlag for vurdering av utviklingsbehov i kommunen. Oppsummeringen av kommunens ståsted innen bærekraftsmålene presenteres over de påfølgende sidene, etterfulgt av en analyse av hver enkelt indikator.

1 UTRYDDE FATTIGDOM

Økning i vedvarende lavinntekt i kommunen

Bærekraftsmål 1 har som mål å utrydde all ekstrem fattigdom og halvere andelen mennesker som lever i relativ fattigdom. Ifølge den internasjonale rapporten om bærekraftsmålene¹ har Norge oppnådd delen av målet som handler om å utrydde ekstrem fattigdom, men har utfordringer med en økende andel relativ fattigdom i landet.

Tydal kommune har hatt en økning i andel innbyggere med sosialhjelp som hovedinntekt, og ligger over gjennomsnittet i fylket. Kommunen har også flere mottakere av stønad til livsopphold. Tydal kommune har videre hatt en økning i husholdninger med vedvarende lavinntekt, hvor spesielt barn i husholdninger med lavinntekt ligger over snittet det siste året.

2 UTRYDDE SULT

En generell utfordring med overvekt og fedme

Bærekraftsmål 2 handler om at alle skal ha tilgang på næringsrik og bærekraftig mat, og at ingen skal sulte. Norge har utryddet sult, og matsikkerheten er god. Landets største utfordring er imidlertid økt overvekt og fedme, usunt kosthold og feilernæring blant eldre. I tillegg har 15-21% av barn i Norge overvekt eller fedme. Tydal kommune har ikke

tilgjengelig data på dette, men det er generelt en økning i andelen med overvekt i hele fylket. Fylket mangler generelt data på flere områder knyttet til bærekraftsmål 2. Av tilgjengelige data har kommunen imidlertid rapportert null omdisponering av dyrket mark til andre formål enn landbruk.

3 GOD HELSE OG LIVSKVALITET

God fastlegedekning, men økning i antall tidlige dødsfall

Bærekraftsmål 3 har som mål å sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder. God helse er en forutsetning for menneskers mulighet til å nå sitt fulle potensial og for å bidra til utvikling i samfunnet. Norge har et velutviklet helsesystem, med god helsedekning. Selv om mange rapporterer at de har det godt, er det flere som

har det dårligere enn før. Norge skårer også dårligere på lykkeindeksen enn de andre nordiske landene. Tydal kommune har en relativt høy fastlegedekning sammenlignet med fylkessnittet, selv om andelen fastleger i kommunen er sårbar for svingninger. Videre har kommunen en gjennomsnittlig økning i andelen eldre som er influensavaksinert. Kommunen har imidlertid en økning i antall tidlige dødsfall, i motsetning til fylket som har hatt en nedgang i samme periode.

4 GOD UTDANNING

Færre utenfor arbeid, arbeidsmarkedstiltak og utdanning

Bærekraftsmål 4 handler om å sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle. Inkluderende opplæring av god kvalitet er en av de viktigste byggeklossene for velstand, helse og likeverd i samfunnet. Norge har et godt utdanningssystem, men har mangel på kvalifiserte lærere og barnehageansatte. Tydal

kommune har hatt en nedgang i andelen unge som står utenfor arbeid, arbeidsmarkedstiltak og utdanning, hvor kommunen har en lavere andel innen denne kategorien enn fylkessnittet. Kommunen har også flere barnehageansatte med pedagogisk utdanning, med en stabil økning i tiårsperioden. Tydal kommune har imidlertid flere personer som kun har gjennomført grunnskole som høyeste utdanning enn snittet, selv om andelen er synkende.

5 LIKESTILLING MELLOM KJØNNENE

På riktig vei med i arbeidet med likestilling i samfunnet

Bærekraftsmål 5 har som mål om å oppnå likestilling og styrke jenters og kvinners stilling i samfunnet. Norge har kommet langt, og har en høy grad av likestilling i samfunnet. Likevel er det fortsatt en vei å gå. Kvinner har gjennomsnittlig lavere lønn enn menn, og i næringslivet er det færre kvinner i lederstillinger og i styrerom. Tydal

kommune har kommet relativt langt på vei i likestillingsarbeidet med jevnt over flere kvinnelige ledere enn snittet, flere fedre som tar ut hele fedrekvoten og mindre ulikhet i lønn enn fylkessnittet. Kommunen har imidlertid hatt en stor nedgang i kvinner i arbeidsstyrken generelt, og har gått fra å ligge godt over snittet til å nå ligge litt under fylket. Kommunen har også flere deltidsansatte kvinner enn Trøndelag som helhet, hvor andelen også har økt siden 2018. Når det gjelder Tydal kommune som virksomhet, er størsteparten av alle deltidsstillinger frivillig deltid.

7 REN ENERGI TIL ALLE

Økning i energiforbruk per innbygger

Bærekraftsmål 7 handler om å sikre tilgang til pålitelig, bærekraftig og moderne energi til en overkommelig pris. I Norge er alle delmålene i mål nummer 7 så godt som oppnådd ifølge Regjeringen. Det Norge har å jobbe med er å øke energieffektiviteten, og bli flinkere til å spare på strømmen. Strømbehovet i Norge forventes å øke når

industri og transport også elektrifiseres. I Trøndelag har det generelt vært en forbruksøkning av elektrisk kraft per innbygger. Dette gjelder også Tydal kommune, som har hatt en større økning i energiforbruk per innbygger og ligger over snittet i Trøndelag. Kommunens eget forbruk per kvadratmeter kommunale formålsbygg har imidlertid gått ned, og har ligget omtrent på snittet i fylket de fleste år. Kommunen har imidlertid gitt fra seg store naturareal og ressurser for å produsere ren energi. Tydal kommune er den kommunen i Trøndelag hvor det produseres mest ren energi som kommer storsamfunnet til gode.

6 RENT VANN OG GODE SANITÆRFORHOLD

Mindre lekkasje enn snittet i Trøndelag

Bærekraftsmål 6 handler om å sikre bærekraftig vannforvaltning, tilgang til vann og gode sanitærforhold for alle. Vannkvaliteten i Norge er god, men vi har utfordringer knyttet til forurensning og rensing av avløpsvann. Norge må reparere gamle vannledninger og -nett slik at kvaliteten på drikkevannet holder seg god og rørene ikke lekker. I snitt

lekker 30 prosent av vannet ut før det når forbrukeren. Tydal kommune har generelt hatt en lavere lekkasjegrade enn fylkessnittet, selv om kommunen hadde et større hopp i 2018. Kommunen har også hatt en vesentlig økning i andel av befolkningen som er tilknyttet kommunalt avløpstjeneste, og har hatt år med større opprustninger av både kommunalt ledningsnett og -spillvannnett.

8 ANSTENDIG ARBEID OG ØKONOMISK VEKST

Høy sysselsettingsgrad og sysselsettingsbidrag

Bærekraftsmål 8 skal fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle. Norsk arbeidsliv er blant de mest produktive i verden, men må gjøre mer for å hindre at unge mennesker ikke faller ut av skole og næringsliv. I Trøndelag fylke er det flere som er sysselsatt enn gjennomsnittet i landet. Tydal

kommune har generelt en høy sysselsettingsgrad, samt et høyt og økende sysselsettingsbidrag. Dette betyr enten at flere pendler inn eller at færre pendler ut av kommunen for å arbeide. Kommunen har også flere unge i arbeid enn gjennomsnittet i Trøndelag. Tydal kommune har imidlertid hatt en økning i andel lønnstakere med legemeldt sykefravær, og har gått fra å ligge under til å nå ligge over fylkessnittet.

9 INDUSTRI, INNOVASJON OG INFRASTRUKTUR

Godt utbygd ladeinfrastruktur for elbiler

Bærekraftsmål 9 handler om å bygge solid infrastruktur og fremme inkluderende og bærekraftig industrialisering og innovasjon. Infrastruktur er den underliggende strukturen som må være på plass for at et samfunn skal fungere. I Norge er infrastrukturen godt utbygd, og neste steg vil være å gjøre industrien i landet mer bærekraftig. Tydal kommune ligger

litt bak fylkessnittet når det kommer til andelen av befolkningen som har tilgang til fast bredbånd og mobildata. I løpet av høsten 2024 vil det bli fiberutbygging i området Løvøya – Stugudal som er det siste området som gjenstår for utbygging i hele kommunen. Når det gjelder elbilandel falt kommunen også litt bak snittet det siste året, hvor fylket har hatt en større vekst i andel elbiler enn kommunen. Tydal kommune har imidlertid en godt utbygd ladeinfrastruktur som vil tilrettelegge godt for fremtidig vekst.

11 BÆREKRAFTIGE BYER OG LOKALSAMFUNN

Økende forsørgerbrøk er en trend i hele Norge

Bærekraftsmål 11 handler om å gjøre byer og lokalsamfunn inkluderende, trygge, robuste og bærekraftige. I Norge bor rundt 80 prosent av befolkningen i byer og tettsteder, og de fleste har tilgang til vann, veier, tjenester, energi og søppelhåndtering. Tydal kommune har generelt få barn som bor trangt. Videre har kommunen en høyere forsørgerbrøk

enn fylkessnittet, noe som betyr at kommunen har færre yrkesaktive per eldre. I likhet med både fylket og landet forøvrig har også forsørgerbrøken økt, og er forventet å øke enda mer de neste ti årene. Tydal har også halvert andelen grønne områder av totalt bebygd areal, og ligger nå under fylkessnittet.

10 MINDRE ULIKHET

Høyere uføretrygdeandel enn fylkessnittet

Bærekraftsmål 10 innebærer å redusere ulikhet i og mellom land. I det store bildet har Norge generelt små lønnsforskjeller, og Norge scorer høyt når det gjelder likestilling. Likevel har forskjellene mellom fattig og rik økt siden 1980. Hoveddriveren til økte forskjeller er inntektsutviklingen blant de rikeste. Tydal kommune har hatt en økning i andel

sysselsatte menn, men en nedgang i sysselsatte kvinner de siste ti årene. I tillegg har det vært en økning i andel uføretrygdete, hvor kommunen nå ligger over snittet i Trøndelag. Tydal kommune har ellers hatt en økning i andelen av befolkningen som har fullført utdanning, men henger fortsatt noe bak snittet i Trøndelag.

12 ANSVARLIG FORBRUK OG PRODUKSJON

Har kommet langt i omstillingen mot bærekraftig forbruk

Bærekraftsmål 12 handler om å sikre bærekraftig forbruk og produksjon, som innebærer å gjøre mer med mindre ressurser. Norge er relativt gode på gjenvinning av avfall, men er også ett av landene med verdens høyeste forbruk per innbygger. Norge henger generelt etter i omstillingen til en såkalt sirkulær økonomi, der ressurser og produkter

repareres, gjenbrukes og resirkuleres. Tydal kommune har kommet relativt langt når det gjelder bærekraftig forbruk, og har en høyere gjenvinningsgrad enn snittet i Trøndelag de siste ti årene. Kommunen har imidlertid en større mengde avfall per innbygger sammenlignet med snittet i hele tiårsperioden. Dette gjelder både husholdningsavfall, mat- og farlig avfall, selv om mengden per innbygger har gått ned siden 2020.

Høyere klimagassutslipp per innbygger enn fylkessnittet

Bærekraftsmål 13 har som mål å stoppe klimaendringene. Dette innebærer å handle umiddelbart for å bekjempe klimaendringene og konsekvensene av dem. Norge har så langt gjort flere tiltak for å bekjempe klimaendringene, slik som å øke CO₂-avgiften og redusere kostnaden for klimavennlige alternativer. Blant annet gjennom bruk og

kjøp av elbiler, og innen resirkulering. Norge er imidlertid en betydelig eksportør av olje og gass, noe som betyr at vi er en mye større bidragsyter til klimaendringene enn våre nasjonale utslipp skulle tilsi. Generelt har Trøndelag fylke i snitt et høyere klimagassutslipp enn landssnittet. Tydal kommune har i tillegg et høyere utslipp per innbygger enn Trøndelag, samtidig som utslippsmengden per innbygger har økt de siste ti årene.

Kommunen har en høy andel vernet areal på land

Bærekraftsmål 15 innebærer å beskytte, gjenopprette og fremme bærekraftig bruk av økosystemer, sikre bærekraftig skogforvaltning, bekjempe ørkenspredning, stanse og reversere landforringelse samt stanse tap av artsmangfold. I Norge har man et omfattende regelverk for bærekraftig bruk og bevaring av naturen. Norge ligger ikke an til å nå

bærekraftsmålene om gjenoppretting av tapt natur, og er heller ikke på vei til å kunne nå disse delmålene. Vi er også langt unna å oppfylle målet som er satt for beskyttelse og verning av økosystemer. Tydal kommune har hatt en liten nedgang i andel ubebygget areal den siste tiårsperioden. Kommunen har også en lavere andel skog av totalt landareal enn fylkessnittet, men andelen har forblitt uendret i perioden. Tydal har imidlertid en høy andel vernet areal på land av totalt landareal, noe som har holdt seg stabilt siden 2018.

Ikke tilgjengelige kommunedata

Bærekraftsmål 14 handler om å bevare og bruke havet og de marine ressursene på en måte som fremmer bærekraftig utvikling. Norge har utviklet en reguleringsplan for Barentshavet, Norskehavet og Nordsjøen. Myndighetene har også identifisert viktige områder for biomangfold. Det er likevel flere områder som Norge må arbeide med. Norske

myndigheter mangler bla. en plan for bevaring av sjøfugl, fisketrålere får med seg tilleggsfangst som rammer truede arter, man mangler et juridisk instrument for opprettelse av beskyttede marine områder i den økonomiske sonen mm. Som innlandskommune har Tydal naturlig nok ikke tilgjengelige data på dette området. For Trøndelag generelt har det blir samlet inn mindre avfall fra ryddeaksjoner de siste tre årene enn tidligere år.

Høy valgdeltakelse ved kommunevalg

Bærekraftsmål 16 handler om å fremme fredelige og inkluderende samfunn for å sikre bærekraftig utvikling, sørge for tilgang til rettsvern for alle, og bygge velfungerende, ansvarlige og inkluderende institusjoner på alle nivåer. Norge har lenge hatt et levedyktig demokrati med relativt små forskjeller. Det norske samfunnet kjennetegnes av høy

grad av tillit, gode velferdsordninger, og et velorganisert arbeidsliv. Tydal kommune har kun tilgjengelig data på anmeldelser per innbygger for 2017, hvilket var høyere enn fylkessnittet dette året. Kommunen har ellers en lavere andel barn og unge med barnevernstiltak enn snittet. Tydal kommune har også høy valgdeltakelse ved kommunevalg, og lå hele 12 prosentpoeng over fylkessnittet ved sist valg.

Oppsummering av utviklingsområder i kommunen

Oppsummeringen av ståstedsanalysen viser at Tydal kommune ligger godt an i forhold til mange indikatorer, men kommunen har likevel et forbedringspotensiale på flere områder.

Områdene hvor kommunen har størst utfordringer legges frem som potensielle utviklingsområder. Dette er områder som anbefales å vurderes nærmere, samt legges ekstra fokus på i det videre arbeidet med bærekraftig utvikling.

Det bør presiseres at innspillene til utviklingsområder er basert på ovennevnte dataanalyser, og områdene bør kartlegges grundigere før igangsettelse av tiltak. Følgende utviklingsområder bør vurderes i videre arbeid med bærekraftig utvikling i kommunen:

- **Mål 1: Utrydde fattigdom:** Kommunen har hatt en økning i andel husholdninger med vedvarende lavinntekt, og ligger over gjennomsnittet i fylket når det kommer til innbyggere med sosialhjelp som hovedinntekt.
- **Mål 9: Industri, innovasjon og infrastruktur:** Kommunen henger noe bak når det kommer til infrastruktur for bredbånd. Kommunen har også en lavere andel elbiler, men mange ladepunkter per innbygger som gir gode forutsetninger for å arbeide videre med elektrifisering.
- **Mål 10: Mindre ulikhet:** Kommunen har hatt en nedgang i sysselsatte kvinner, og en økning i sysselsatte menn de siste ti årene. I tillegg har kommunen hatt en større økning i andel uføretrygdete, og ligger over snittet i Trøndelag.
- **Mål 11: Bærekraftige byer og lokalsamfunn:** I likhet med resten av Trøndelag har også Tydal kommune en økning i forsørgerbrøken, hvor kommunen ligger over fylkessnittet. Kommunen har også hatt en halvering i andelen av det som defineres som grønne områder, sammenlignet med for ti år siden.

- **Mål 13: Stoppe klimaendringene:** Kommunen har hatt en økning i klimagassutslipp per innbygger i tiårsperioden, og ligger over gjennomsnittet i Trøndelag.

Samarbeid er nøkkelen for å nå målene

Dette er forbedringsområder som er utfordrende å løse for én enkelt kommune alene. Et godt samarbeid på tvers vil derfor være avgjørende for å lykkes med arbeidet med bærekraftig omstilling i fylket. Dette er man allerede godt i gang med gjennom etableringen av *Bærekraftsnettverket i Trøndelag*.

I dag brukes nettverket som en arena for å ta opp problemstillinger som er krevende å jobbe med, samt å dele god praksis mellom kommunene. Nettverket har allerede diskutert viktige temaer slik som bærekraft i politiske saker, kommunale plan- og styringssystemer, bærekraftige anskaffelser, matsvinn, folkehelse og bærekraftsmål, samt indikatorer.

Videre anbefales det at man benytter bærekraftsnettverket aktivt til å arbeide med problemstillingene som er spesielt relevant for hele Trøndelag. Flere av utfordringsområdene er også relevante på nasjonalt nivå, hvor nasjonale samarbeid kan være aktuelt. I dag inviteres kommunene allerede til Teamsmøtene "bærekraftfredag" i regi av det nasjonale bærekraftsnettverket. Møtene tar opp relevante temaer som det nasjonale nettverket er opptatt av. I tillegg vil bærekraftsrapportene til hver enkelt kommune være et godt kunnskapsgrunnlag for å vurdere kommunespesifikke utviklingsområder.

Det finnes også en rekke tilskudd og virkemidler som kan kobles opp mot flere av utviklingsområdene i fylket. Disse presenteres i en egen oversikt i kapittel 5.

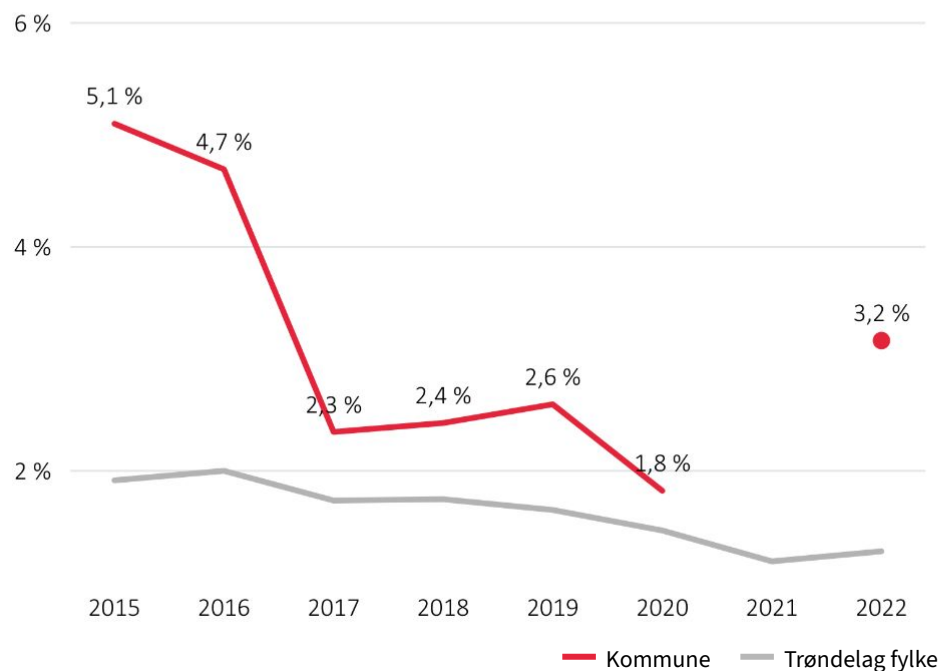

Mål 1 - Utrydde alle former for fattigdom i hele verden

Delmål 1.1: Utrydde all ekstrem fattigdom

Andel innbyggere med sosialhjelp som hovedinntekt

Andelen innbyggere med sosialhjelp som hovedinntekt sier noe om hvor stor del av befolkningen som er avhengig av stønad som sin primære inntektskilde. I Tydal kommune har andelen innbyggere med sosialhjelp som hovedinntekt gått ned siden 2015, men økte igjen i 2022. Kommunen ligger også over gjennomsnittet i Trøndelag når det gjelder innbyggere som har dette som sin primære inntekt.

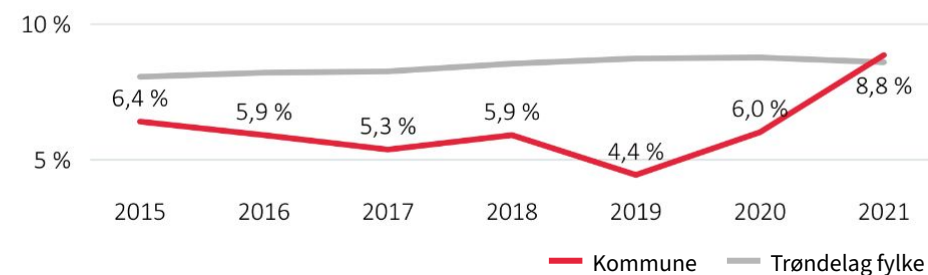
Vedvarende lavinntekt har økt de siste årene, hvor spesielt barn i husholdninger med lavinntekt nå ligger over snittet i Trøndelag. Andel personer med lavinntekt ligger omtrent på fylkessnittet, men har doblet seg siden 2019.

Delmål 1.2: Halvere relativ fattigdom

Andel barn i husholdninger med vedvarende lavinntekt - EU-skala 60 %

Andel personer i husholdninger med vedvarende lavinntekt - EU-skala 60 %

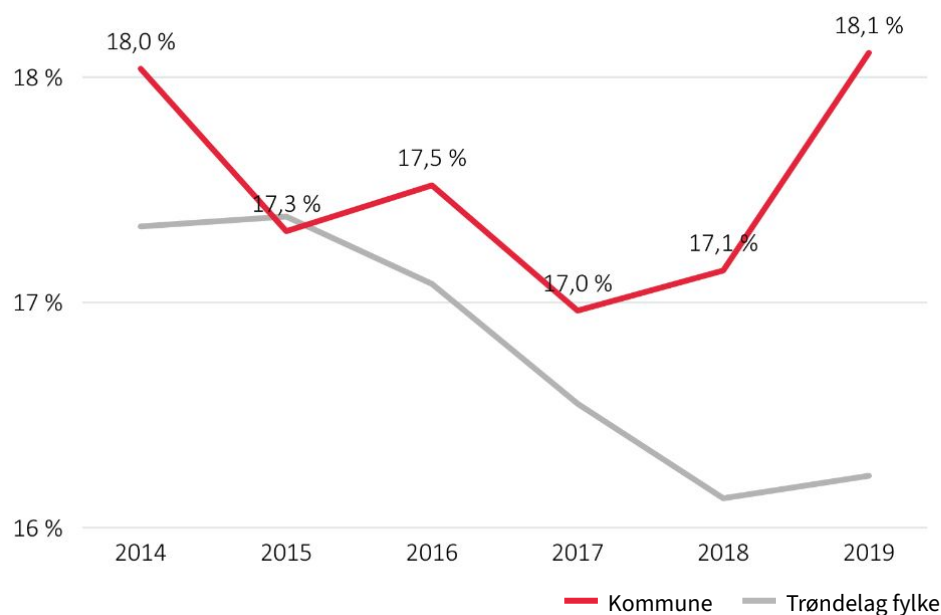
Vedvarende lavinntekt måles ved å slå sammen husholdningens inntekt over en treårsperiode, og dele summen på tre. Dette gir den gjennomsnittlige husholdningsinntekten i treårsperioden, hvor siste årstall for perioden fremstilles i grafen. Inntekten måles ved beregne husholdningens samlede inntekt, etter at skatt er trukket fra. Vedvarende lavinntekt måles ut fra medianinntekten til husholdninger i samme periode, hvor lavinntektsgrensen er på 60 prosent av nasjonal medianinntekt over en treårsperiode, beregnet etter EU-skala. Grensen er ulik for ulike typer husholdninger, hvor 2021-grensen for *enslig forsørger med ett barn* eksempelvis er 327.100 kr og *par med to barn* er 528.400 kr.

Mål 1 - Utrydde alle former for fattigdom i hele verden

Delmål 1.3: Innføre nasjonalt tilpassede sosiale velferdsordninger

Andel mottakere av stønad til livsopphold

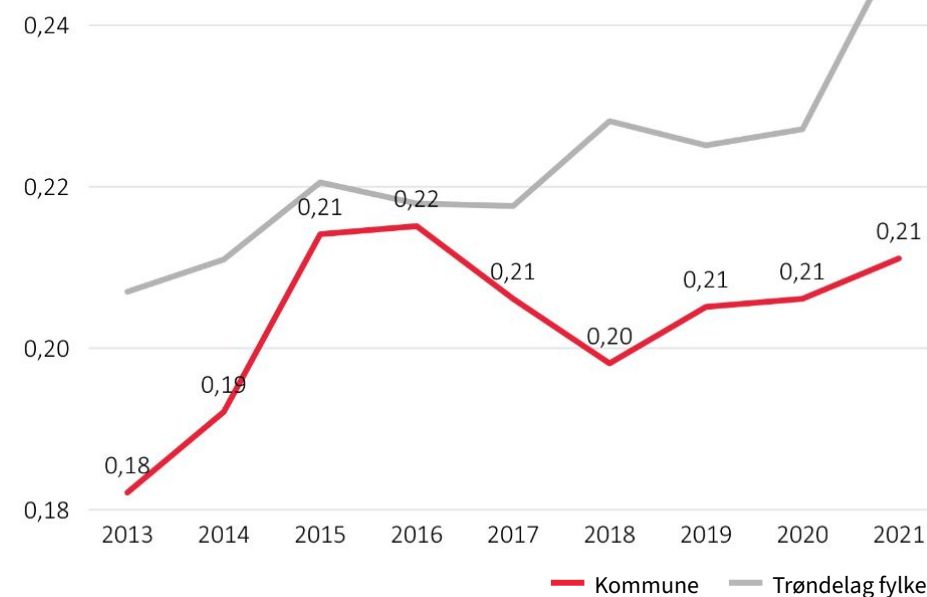

Andel mottakere av stønad til livsopphold viser kun utviklingen fra 2014 til 2019, da det ikke er tilgjengelig data for senere år. Dette gir likevel en god indikasjon på utviklingen av stønadsmottakere til livsopphold i kommunen.

Analysen viser at antall stønadsmottakere i Tydal kommune gikk ned frem mot 2017, men deretter økte igjen til opprinnelig nivå. Kommunen ligger også over fylkessnittet gjennom de fleste årene.

Delmål 1.4: Sikre at alle menn og kvinner har lik rett til økonomiske ressurser og tilgang til grunnleggende tjenester

Inntektsulikhet - GINI¹

Gini-koeffisienten beskriver inntektsulikhet og varierer fra 0 til 1. Jo større koeffisient, desto større ulikhet. Den tar utgangspunkt i forholdet mellom de kumulative andelen av befolkningen rangert etter stigende inntekt, og den kumulative andelen av inntekten som de mottar. I følge analysen har inntektsulikheten i Tydal variert de siste årene, men stort sett har kommunen hatt en lavere inntektsulikhet enn snittet i Trøndelag i tiårsperioden.

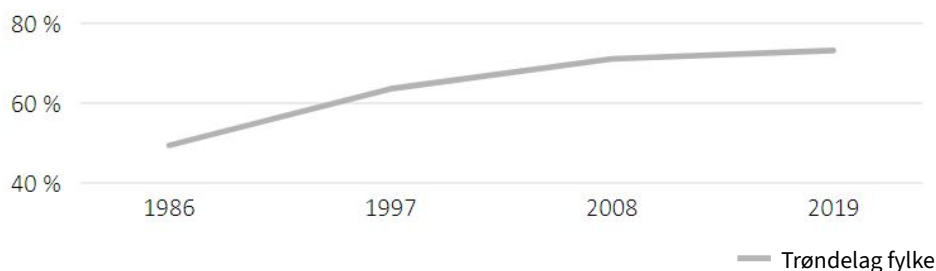
Mål 2 - Utrydde sult, oppnå matsikkerhet og bedre ernæring, og fremme bærekraftig landbruk

Delmål 2.2: Utrydde alle former for feilernæring

Andel voksne kvinner med overvekt og fedme

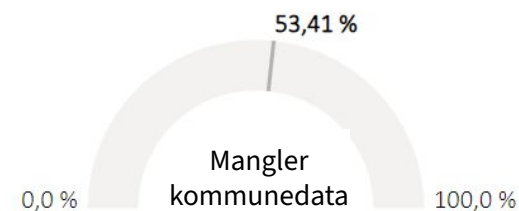
Andel voksne menn med overvekt og fedme

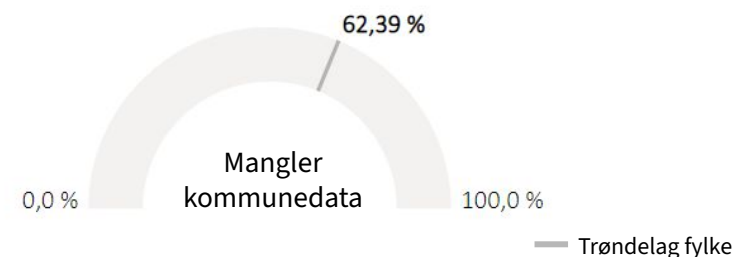
Andel voksne kvinner og menn med overvekt og fedme er målt gjennom Helseundersøkelsen i Trøndelag (HUNT) som er en stor, norsk befolkningsbasert helseundersøkelse som omfatter helseopplysninger og biologisk materiale fra innbyggerne i Trøndelag. Undersøkelsen gjennomføres omtrent hvert tiende år.

Tydal kommune har ikke tilgjengelige kommunedata på andel voksne menn og kvinner med overvekt og fedme, men fylkestallene viser en økning i andelen med overvekt i hele fylket.

Andel jenter som spiser frokost før første skoletime 5 dager i uken

Andel gutter som spiser frokost før første skoletime 5 dager i uken

På skoler der mange spiser frokost, opplever man mer ro, bedre konsentrasjon og trivsel. Konklusjonen fra en rekke studier er at frokost som en del av en sunn livsstil, kan påvirke barns helse og velvære.

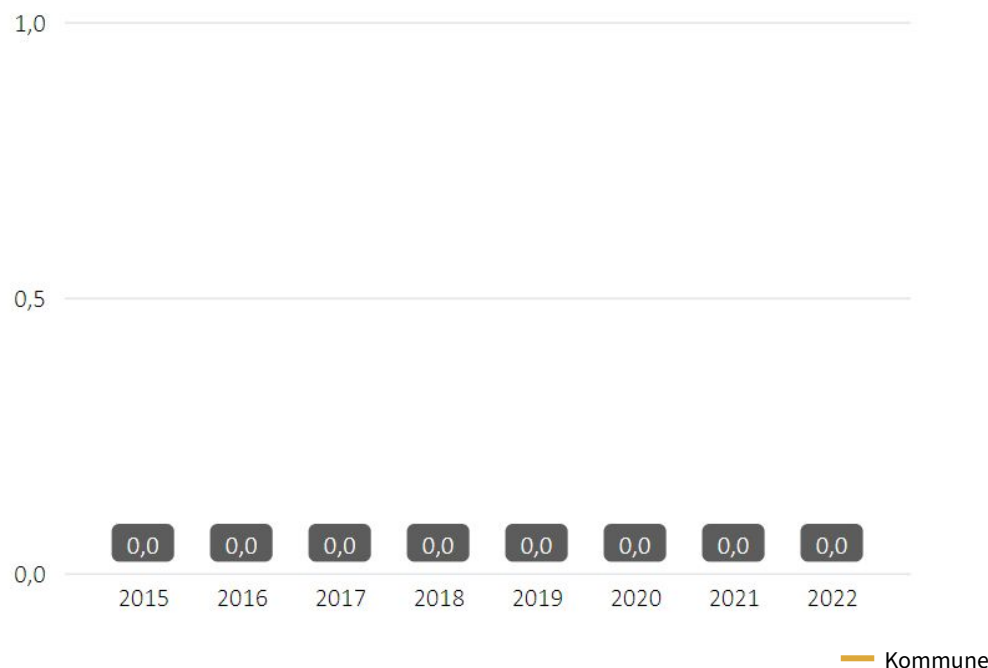
Også her mangler Tydal kommune data på hvor mange jenter og gutter på ungdomstrinnet som spiser frokost før første skoletime. I Trøndelag generelt er imidlertid andelen for jenter kun litt over halvparten, mens for gutter er andelen 62 prosent.

Mål 2 - Utrydde sult, oppnå matsikkerhet og bedre ernæring, og fremme bærekraftig landbruk

Delmål 2.4: Sikre at det finnes bærekraftige systemer for matproduksjon

Årlig omdisponert dyrket mark til andre formål enn landbruk (dekar)

Kommunene spiller også en viktig rolle i å sikre at det finnes bærekraftige systemer for matproduksjon. En måte å måle dette på er å se på hvor mye av kommunens landområde som blir brukt til andre formål enn landbruk.

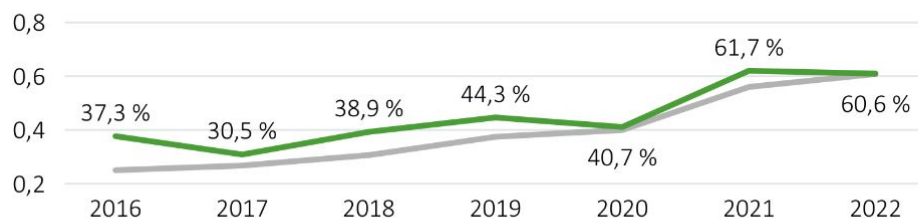
Tydal kommune har rapportert null omdisponering av dyrket mark til andre formål enn landbruk de siste årene, hvilket betyr at kommunen har bevart dyrket mark.

Mål 3 - Sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder

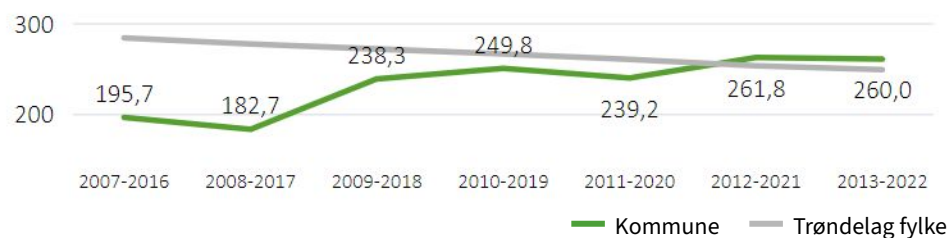
Delmål 3.3: Stanse epidemiene av bl.a. aids, tuberkulose, malaria, samt bekjempe hepatitt, vannbårne sykdommer og andre smittsomme sykdommer

Andel 65 år og eldre som er influensavaksinert

Delmål 3.4: Redusere prematur dødelighet forårsaket av ikke-smittsomme sykdommer og fremme mental helse

Antall dødsfall forårsaket av ikke-smittsomme dødsårsaker per 100.000 innbygger (0-74 år)

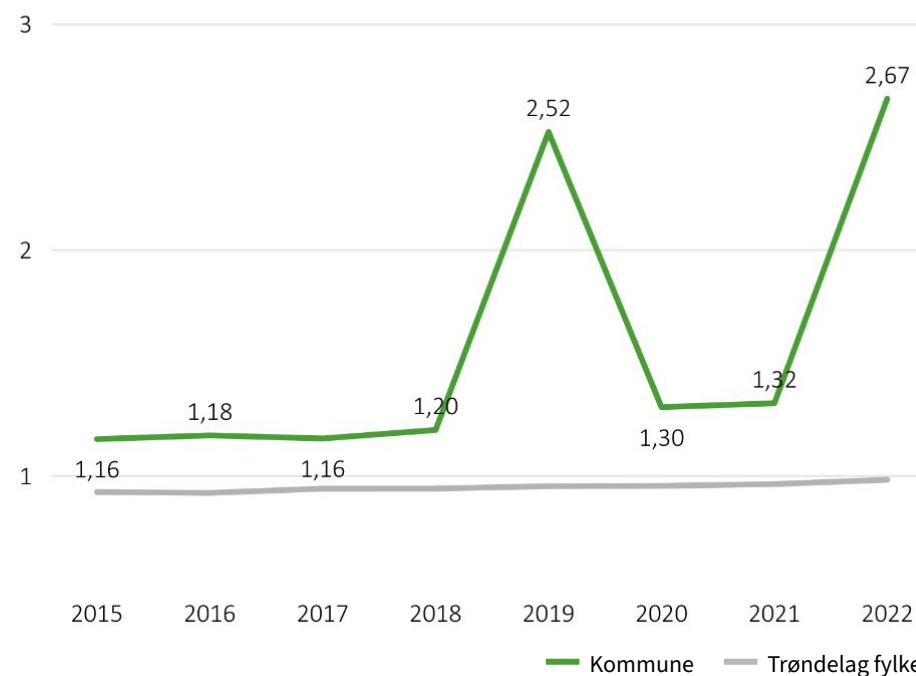
Andelen 65 år og eldre som er influensavaksinert har hatt en stabil oppgang over hele perioden, og ligger omtrent på snittet til fylket. Etter 2020 har andelen vaksinerte hatt økt betydelig, noe som trolig også kan forklares av koronapandemien. Dette er også i tråd med fylkessnittet, som også har hatt en oppgang de siste årene.

Utviklingen i tidlige dødsfall er målt per 100.000 innbygger for aldersgruppen 0-74 år som et gjennomsnitt over tiårsperioder. Tydal kommune har hatt en økning i antall tidlige dødsfall forårsaket av ikke-smittsomme dødsårsaker¹, og ligger over

¹Ikke-smittsomme dødsårsaker består av diabetes, hjerte- og karsykdommer, KOLS, kreft, selvmord og ulykker.

Delmål 3.8: Oppnå allmenn dekning av helsetjenester

Antall fastleger per tusen innbyggere

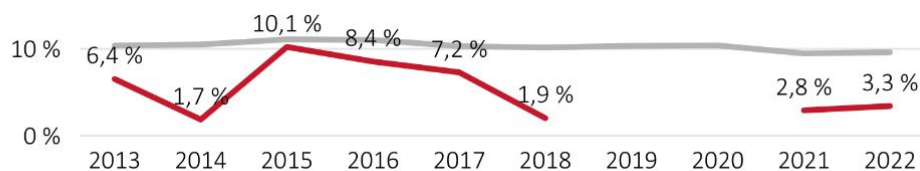
fylkessnittet den siste årsperioden. Tydal kommune har hatt en motsatt utvikling fra fylket, som har hatt en nedgang i samme periode.

God fastlegedekning er viktig for å ivareta helsen hos befolkningen. I distrikter kan det være utfordrende å sikre god nok dekning i en spredt bebyggelse, og i byene er det flere pasienter som har behov for fastlege. I Tydal kommune har andelen fastleger gått opp siden 2015, men andelen har også hatt større svingninger fra år til år. Kommunen har imidlertid en høyere andel fastleger per innbygger enn fylket i gjennomsnitt.

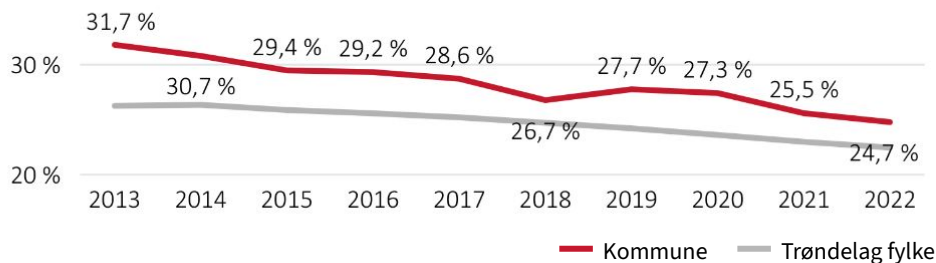
Mål 4 - Sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle

Delmål 4.1: Sikre at alle jenter og gutter fullfører gratis og likeverdig grunnskole og videregående opplæring

Andel personer (15-29 år) som står utenfor arbeid, utdanning og arbeidsmarkedstiltak (NEET)

Andel personer som kun har gjennomført grunnskole som høyeste utdanning

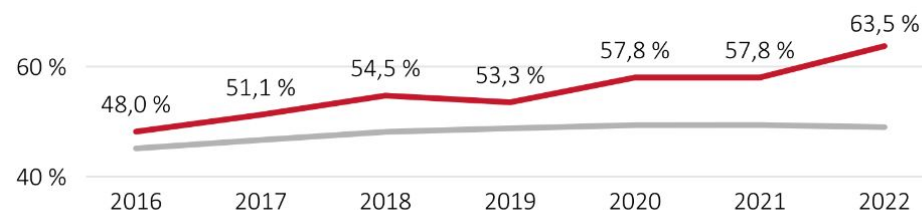

Andel personer 15-29 år som står utenfor arbeid, utdanning og arbeidsmarkedstiltak har gått ned over tiårsperioden. Sammenligner man med snittet for fylket har Tydal kommune også en lavere andel innen denne kategorien.

Andel personer i kommunen som kun har gjennomført grunnskole som høyeste utdanning har imidlertid en positiv trend, hvor stadig færre faller inn under denne kategorien. Kommunen likevel en høyere andel som kun gjennomfører grunnskole sammenlignet med snittet.

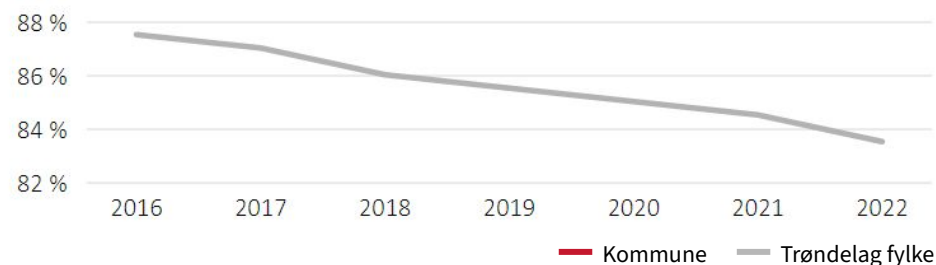
Delmål 4.2: Sikre alle jenter og gutter mulighet for god tidlig utvikling og omsorg og tilgang til førskole

Andel barnehageansatte med pedagogisk utdanning

Delmål 4.a: Etablere og oppgradere utdanningstilbud som er barnevennlige

Andel barn som oppgir at de trives på skolen (5-10. trinn)

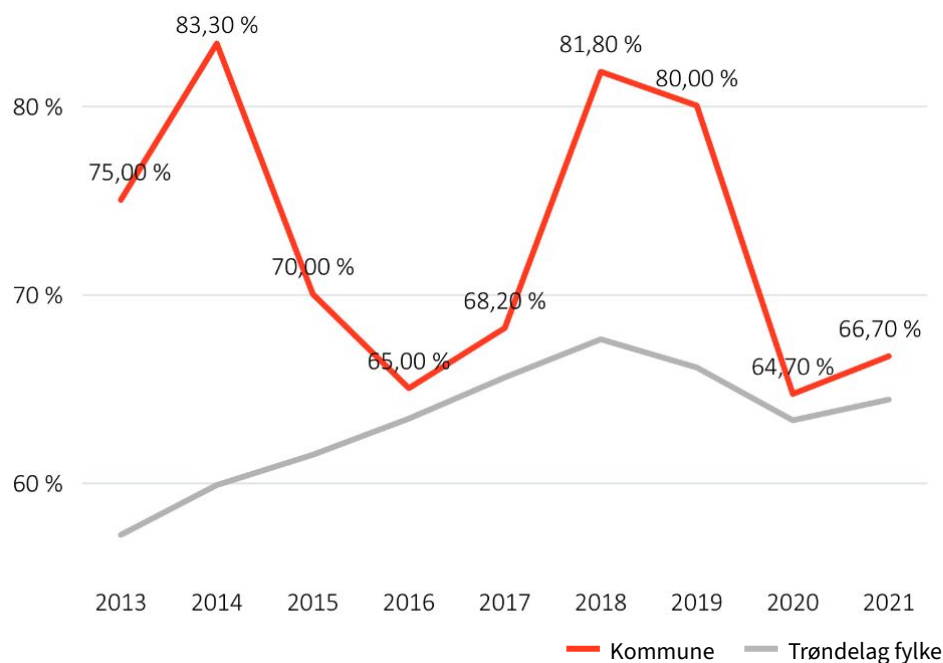
Andel barnehageansatte med pedagogisk utdanning sier noe om kommunens evne til å sikre kompetent arbeidskraft. Tydal kommune har hatt en stabil økning i barnehageansatte med pedagogisk utdanning, hvor kommunen ligger vesentlig over snittet i Trøndelag.

Tydal kommune har ikke tilgjengelig data på andel barn som oppgir at de trives på skolen, men snittet i fylket tilsier at trivselen i skolen har gått ned.

Mål 5 - Oppnå likestilling og styrke jenters og kvinners stilling i samfunnet

Delmål 5.4: Anerkjenne og verdsette ubetalt omsorgs- og husarbeid

Andel fedre som tar ut hele fedrekvoten

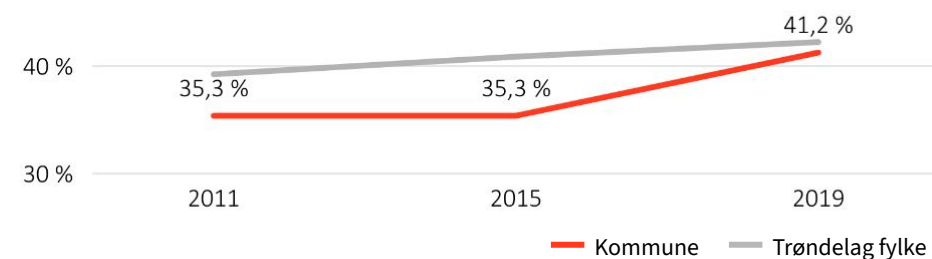
Andel fedre som tar ut fedrekvoten varierer fra år til år, og små kommuner er ofte spesielt utsatt for større variasjoner mellom årene. For Tydal kommune har imidlertid andelen som tar ut hele fedrekvoten stort sett vært høyere enn snittet i Trøndelag.

Delmål 5.5: Sikre kvinner fullstendig og reell deltakelse og like muligheter til ledende stillinger

Andel kvinnelige ledere (20-66 år)

Andel kvinnelige kommunestyrerepresentanter

Andel kvinnelige ledere i alderen 20-66 år er omtrent det samme som den var for ti år siden. Tydal kommune ligger imidlertid godt over andelen i fylket, med flere kvinnelige ledere enn snittet i hele tiårsperioden.

Andelen kvinnelige kommunestyrerepresentanter har økt mellom 2015 og 2019. Tidligere har andelen vært lavere enn fylkessnittet, men økningen siste år viser at kommunen ligger omtrent på snittet for Trøndelag som lå på 42 prosent i 2019.

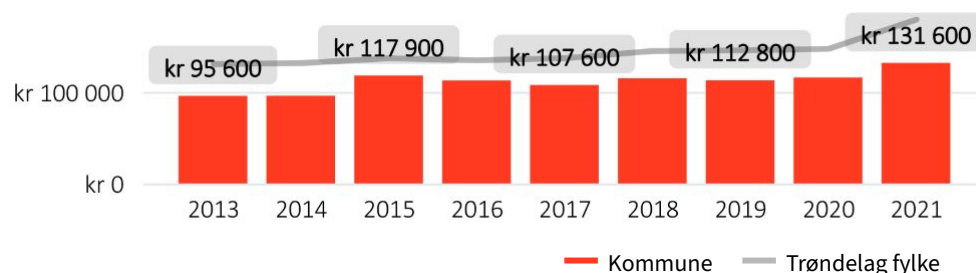
Mål 5 - Oppnå likestilling og styrke jenters og kvinners stilling i samfunnet

Delmål 5.a: Lik rett til økonomiske ressurser og muligheter for kvinner

Kjønnsbalanse mellom sysselsatte med innvandrerbakgrunn, menn og kvinner (15-74 år)

Forskjell i gjennomsnittlig bruttolønn mellom menn og kvinner

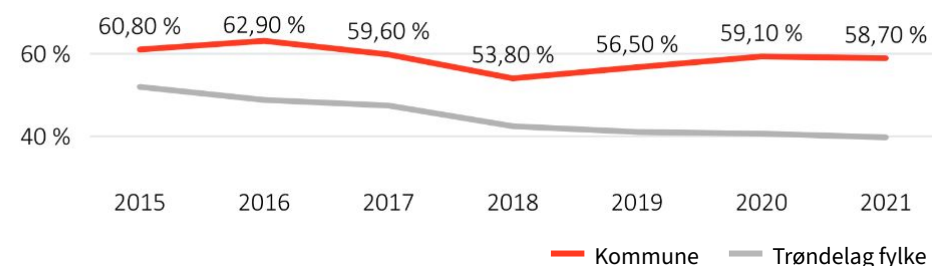
Kjønnsbalanse mellom sysselsatte med innvandrerbakgrunn, viser forskjellen mellom sysselsatte menn relativt til sysselsatte kvinner med innvandrerbakgrunn i kommunen. I Tydal kommune har andelen variert, hvor de negative verdiene viser at kommunen stort sett har flere sysselsatte kvinner enn menn. Gjennomsnittet i fylket har imidlertid flere sysselsatte menn.

Ulikheten i gjennomsnittlig bruttolønn mellom menn og kvinner beregnes av *gjennomsnittlig lønn for menn minus gjennomsnittlig lønn for kvinner*. Ulikheten i lønn mellom menn og kvinner har økt totalt sett, men kommunen har lavere ulikhet enn snittet i Trøndelag.

Andel kvinner (20-66 år) i arbeidsstyrken

Andel sysselsatte kvinner (20-66 år) som jobber deltid

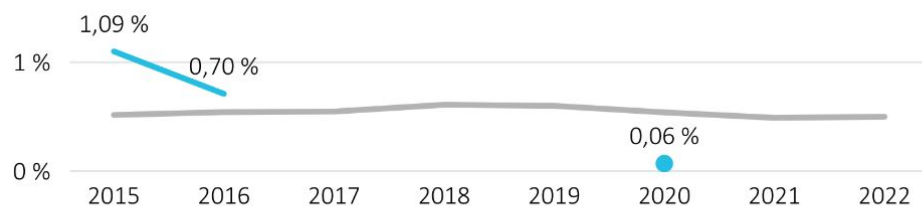

Arbeidsstyrken er definert som summen av alle lønnstakere, selvstendig næringsdrivende og arbeidsledige, i alderen 20-66 år. Dette inkluderer også f.eks. studenter som har deltidsarbeid ved siden av studiet. Andel kvinner 20-66 år i arbeidsstyrken har hatt en større nedgang siden 2015 (ikke tilgjengelig data for 2018-2019), hvor kommunen har gått fra å ligge godt over fylkessnittet til å nå ligge litt under. Andelen deltidsansatte kvinner i kommunen har økt siden 2018, og kommunen har generelt en høyere andel kvinner som jobber deltid enn fylket som helhet. Når det gjelder Tydal kommune som virksomhet, er størsteparten av alle deltidsstillinger frivillig deltid.

Mål 6 - Sikre bærekraftig vannforvaltning, tilgang til vann og gode sanitærforhold for alle

Delmål 6.1: Sørge for at alle har tilgang til rent drikkevann

Andel fornyet kommunalt ledningsnett

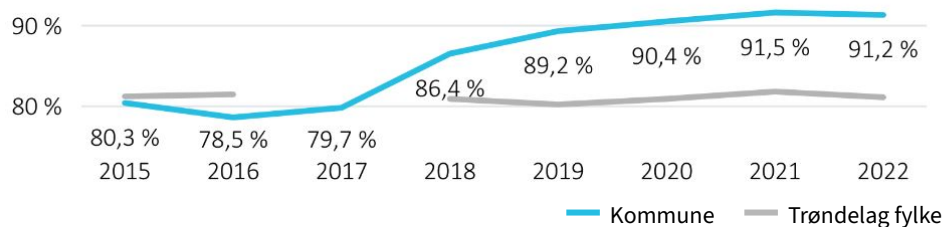
Delmål 6.4: Bedre utnyttelsen av vann og sikre bærekraftig uttak av og tilgang til ferskvann

Andel produsert drikkevann som går til spille pga lekkasjer i ledningsnettet

Delmål 6.3: Bedre vannkvaliteten gjennom reduserte utslipp, økt rensing og gjenbruk av spillvann

Andel av befolkning tilknyttet kommunal avløpstjeneste

Andel fornyet kommunalt ledningsnett i Tydal kommune har variert i tidsperioden, kommunen hadde en relativt høy grad av fornyelse i 2015-2016. Etter 2020 har kommunen rapportert null prosent fornyet ledningsnett (ikke tilgjengelige data fra 2017-2020).

Kommunen har hatt en økning i andel produsert drikkevann som går til spille på grunn av lekkasjer, men ligger under gjennomsnittet for alle år. Kommunen hadde et hopp i 2018, men mengden lekkasje har gått ned siden da.

Andel fornyet kommunalt spillvannsnett

Ser man på andel av befolkningen som er tilknyttet kommunal avløpstjeneste har denne hatt en større økning siden 2015, hvor Tydal nå har en høyere andel av befolkningen som er tilknyttet kommunal avløpstjeneste enn snittet i fylket.

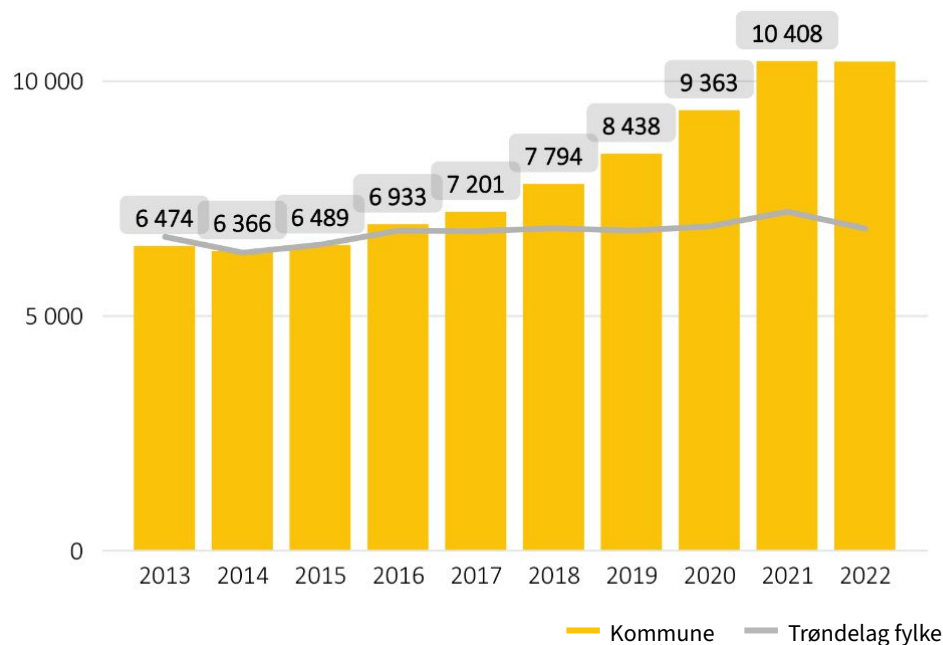
Kommunen hadde en større fornyelse av kommunalt spillvannsnett det siste året, og har tidligere rapportert lite til ingen fornyelse i årene før (ikke tilgjengelige data fra 2018-2021).

Mål 7 - Sikre tilgang til pålitelig, bærekraftig og moderne energi til en overkommelig pris

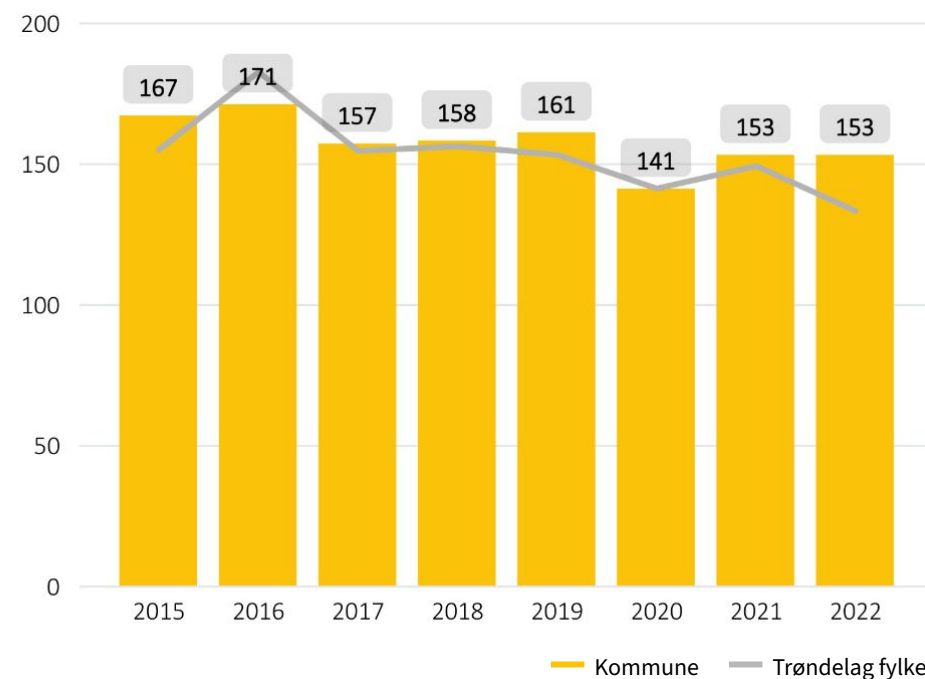
Delmål 7.3: Få forbedringen av energieffektivitet på verdensbasis til å gå dobbelt så fort

Nettoforbruk av elektrisk kraft for husholdninger per innbygger (kWh)

Energieffektivitet blir stadig et viktigere tema i debatten om knapphet på energiresurser. Nettoforbruk av elektrisk kraft for husholdninger i Tydal lå omtrent på fylkessnittet frem til 2016, men har økt betydelig siden da og ligger nå vesentlig høyere enn forbruket per innbygger i Trøndelag. Tydal kommune har imidlertid gitt fra seg store naturareal og ressurser for å produsere ren energi. Tydal kommune er den kommunen i Trøndelag hvor det produseres mest ren energi som kommer storsamfunnet til gode.

Energibruk per kvm eid areal i kommunale formålsbygg (kWh)

Tydal kommune sitt energiforbruk per kvadratmeter eid areal i kommunale formålsbygg har i stor grad fulgt fylkessnittet. Det ser ut til at kommunen har hatt en reduksjon i forbruk per kvadrat siden 2015. Det siste året hadde kommunen et noe høyere forbruk per kvadratmeter enn snittet i Trøndelag.

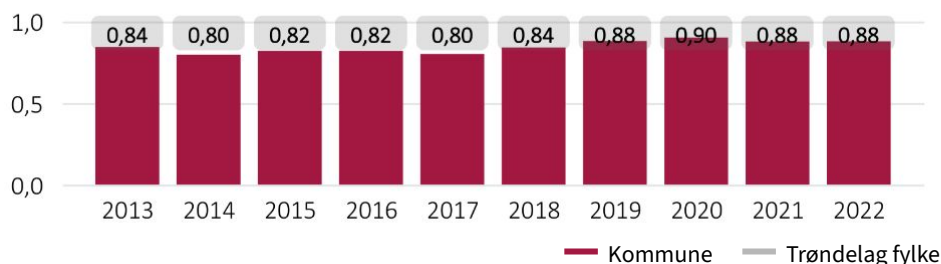
Mål 8 - Fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle

Delmål 8.1: Opprettholde en økonomisk vekst per innbygger som er i samsvar med forholdene i de respektive landene

Andel av befolkningen som er sysselsatt

Sysselsettingsbidrag

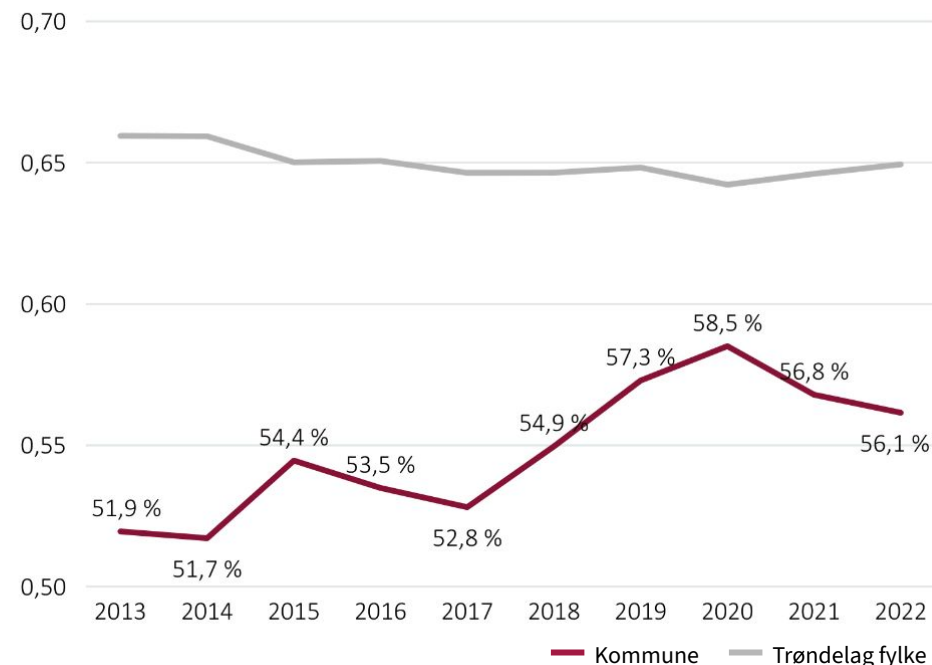

Økonomisk vekst har sterk korrelasjon med bærekraftig utvikling. Økonomisk vekst skaper et økonomisk mulighetsrom og motiverer aktører til å tenke langsiktig. Andel av befolkningen som er sysselsatt og sysselsettingsbidraget er brukt som indikatorer for dette målet.

Andelen som er sysselsatt i Tydal kommune har vært relativt stabil den siste tiårsperioden. Kommunen har også en høyere sysselsettingsgrad enn snittet i Trøndelag gjennom hele perioden.

Delmål 8.2: Øke den økonomiske produktiviteten gjennom diversifisering, teknologisk fremgang og innovasjon

Andel sysselsatte som jobber i privat sektor eller offentlig eide foretak

Sysselsettingsbidraget er regnet ut ved å dele antall sysselsatte etter arbeidssted på antall sysselsatte etter bosted. Dette gir innsikt i hvordan kommunens økonomiske situasjon blir påvirket av pendling. I Tydal kommune har bidraget gått litt opp over de siste årene. Dette betyr enten at flere pendler inn eller at færre pendler ut av kommunen for å arbeide enn før.

Andelen av sysselsatte som jobber i det private er en indikator på økonomisk diversifisering og potensiell innovasjonsgrad i kommunen. Også denne har økt i Tydal siden 2013, men kommunen har fortsatt en lavere andel sysselsatte i privat sektor og offentlig eide foretak enn fylkessnittet.

1] SSB 13472, 2] SSB 13470, 3] SSB 13472

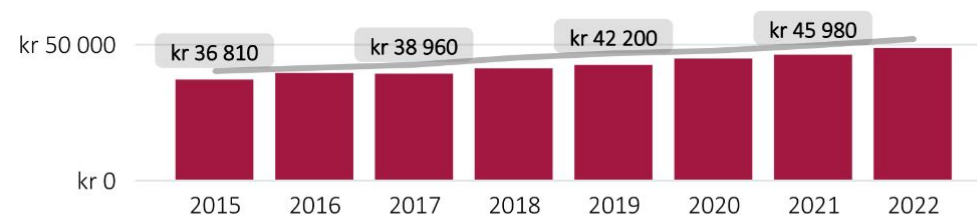
Mål 8 - Fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle

Delmål 8.5: Oppnå full og produktiv sysselsetting og anstendig arbeid for alle kvinner og menn, inkludert ungdom

Sysseleingsrater for unge

Gjennomsnittlig lønn per måned

Sysseleingsrater for innvandrere

Delmål 8.8: Beskytte arbeidsrettigheter og fremme et trygt og sikkert arbeidsmiljø for alle arbeidstakere

Lønnstakere med legemeldt sykefravær i prosent av lønnstakere i alt

Sysseleing er en viktig indikator på produktivitet og er avgjørende for langsiktig velferd i samfunnet og for dets innbyggere. Analysen har målt sysseleingsgrad for unge, innvandrere, og gjennomsnittlig lønn per måned.

Tydal kommune har flere unge i arbeid enn snittet i Trøndelag, og har totalt sett hatt en økning siden 2013. Når det gjelder sysseleingsgraden blant innvandrere har denne hatt større variasjoner, men ligger det siste året omtrent på gjennomsnittet i fylket.

Gjennomsnittlig lønn per måned har økt de siste årene, og ligger omtrent på gjennomsnittet i Trøndelag.

Legemeldt sykefravær er en indikator på sykefraværet i arbeidsstokken. I Tydal kommune har denne økt. Kommunen har gått fra å ligge godt under fylkessnittet i 2013 til å ligge litt over det siste året.

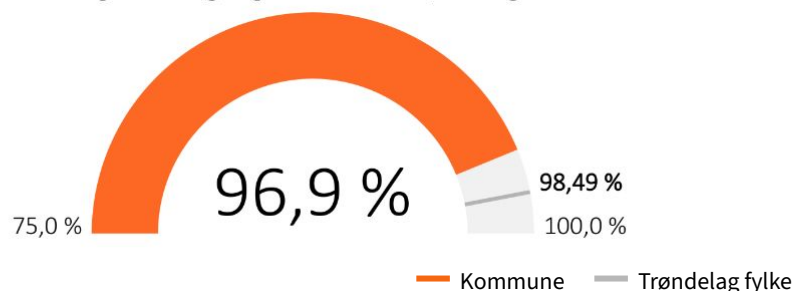
Mål 9 - Bygge solid infrastruktur og fremme inkluderende og bærekraftig industrialisering og innovasjon

Delmål 9.3: Øke tilgangen til informasjons- og kommunikasjonsteknologi

Andel av befolkning med tilgang til fast bredbånd, hastighet ≥ 30

Andel av befolkning med tilgang til mobildata, hastighet ≥ 30

Tilgang til internett er viktig for at folk skal ha tilgang til oppdatert informasjon og være i stand til å kommunisere effektivt. Denne indikatoren ble målt ved å se på andelen av befolkningen som er knyttet til internett via bredbånd og mobildata. I Tydal har 99,2 prosent av innbyggerne tilgang til fast bredbånd og 96,9 prosent har tilgang til mobildata. For begge disse ligger kommunen litt lavere enn gjennomsnittet i fylket. I løpet av høsten 2024 vil det bli fiberutbygging i området Løvøya – Stugudal som er det siste området som gjenstår for utbygging i hele kommunen. Kommunen har ett unntak og det er grenda Hilmo, som ikke har tilbud om fiber pr i dag. Det er ca. 10 husstander som har god dekning via radio.

Delmål 9.4: Oppgradere infrastruktur og omstille næringslivet til å bli mer bærekraftig

Andel elbiler av alle personbiler

Antall ladepunkt for elbiler per 10 000 innbyggere

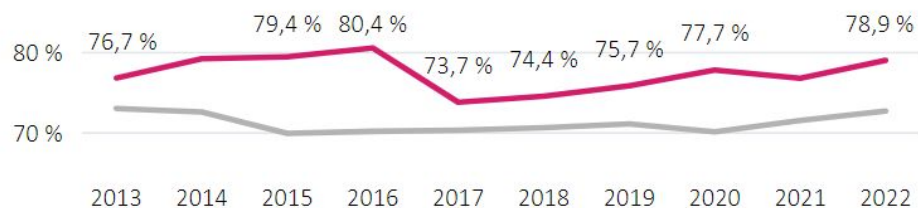
Elektrifisering av transportsystemer spiller en nøkkelrolle i å sørge for at næringslivet blir mer bærekraftig på lang sikt. For dette målet ble andel elbiler og antall ladepunkter per 10 000 innbyggere målt. Tydal kommune har hatt en lik utvikling som snittet i Trøndelag, men hadde mindre vekst enn fylket det siste året. Ladeinfrastruktur er imidlertid godt utbredt i kommunen, noe som vil tilrettelegge godt for den forventede veksten i andel elbiler fremover.

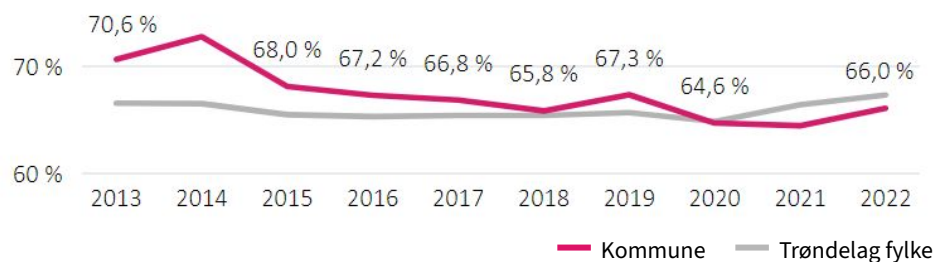
Mål 10 - Redusere ulikhet i og mellom land

Delmål 10.2: Sikre myndiggjøring og fremme sosial, økonomisk og politisk inkludering av alle

Syssetningsandel for menn (15-74 år)

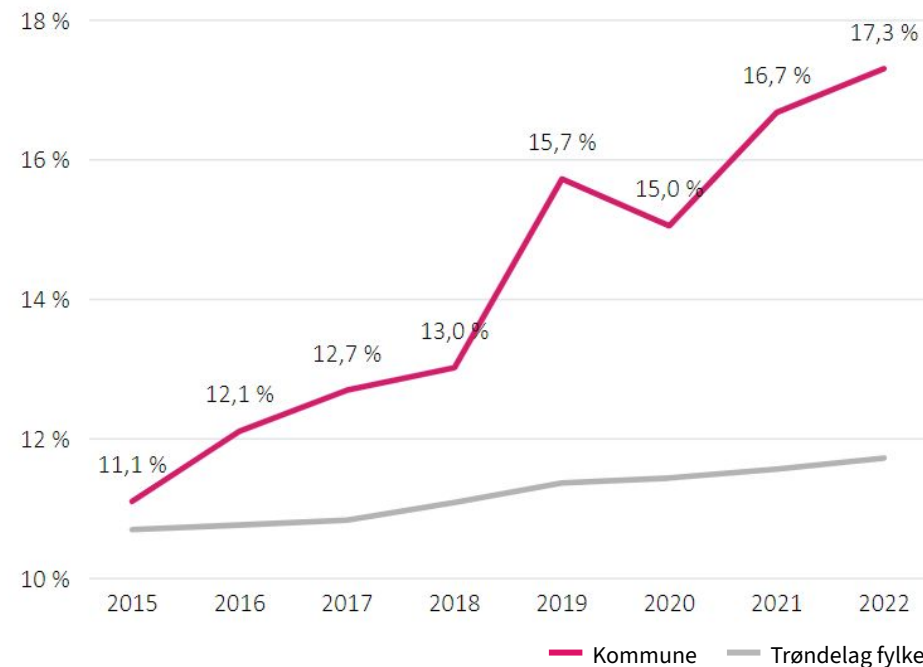
Syssetningsandel for kvinner (15-74 år)

Ulikhet utgjør en utfordring i kampen mot fattigdom globalt. I Norge er det relativt små innteks- og levekårsforskjeller sammenlignet med andre land. Likevel har ulikhetene mellom fattig og rik økt siden 1980-tallet.

Syssetningsandelen for menn i alderen 15 til 74 år har ligget over fylkessnittet i hele perioden. Når det gjelder syssetningsandel for kvinner i samme alder har andelen gått ned i perioden, slik at andelen nå er litt lavere enn snittet i Trøndelag.

Uføretrygdeandel (18-67 år)

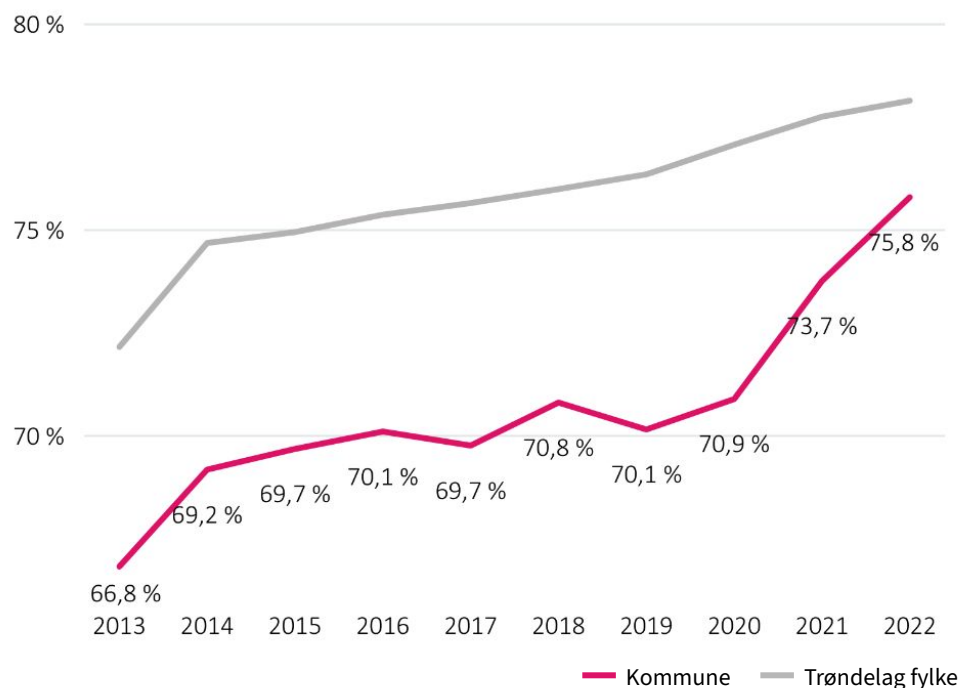
Tydal kommune har hatt en stor økning i uføretrygdeandel hos personer i alderen 18-67 år, hvor kommunen har hatt en høyere andel enn fylkessnittet i hele analyseperioden. Både Tydal kommune og fylkessnittet ligger også høyere enn andelen for landet forøvrig, som lå på 10 prosent i 2022.

Mål 10 - Redusere ulikhet i og mellom land

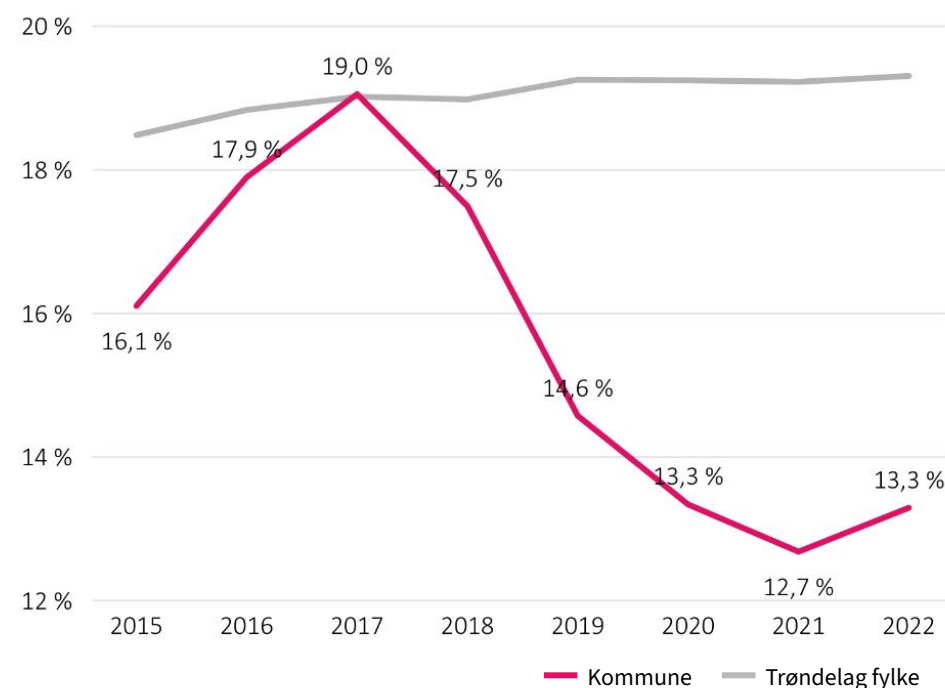
Delmål 10.3: Sikre like muligheter og redusere forskjeller i levekår

Utdanningsnivå: Andel som har fullført VGS og høyere utdanning (16+ år)

Et jevnt, høyt utdanningsnivå i befolkningen kan bidra til å redusere fremtidig ulikhet blant annet i lønn og levekår. Andelen som har fullført videregående opplæring, fagskoleutdanning eller universitet- og høyskoleutdanning i Tydal kommune har økt jevnt de siste ti årene, men kommunen henger likevel noe etter fylkesgjennomsnittet i perioden. Den økende trenden er imidlertid synlig både for kommunen, men også for fylket som helhet.

Andel som leier bolig blant alle boforhold

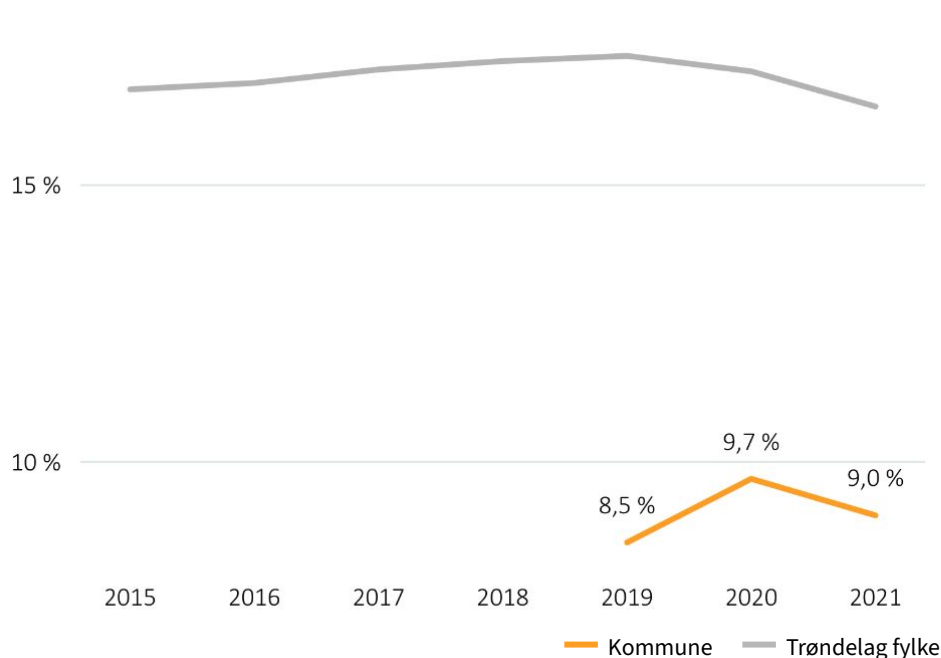

Boforhold påvirker også hvor ulikt et samfunn er, hvor andel personer som eier vs. leier kan si noe om bosituasjonen i kommunen. Andelen personer som leier bolig i Tydal har hatt en nedgang siden 2017, men har generelt vært lavere enn snittet for fylket. Årsaker til dette gapet kan eksempelvis være ulikheter i boligtilbud, boligpriser, utleiepriser m.m. De siste årene har andelen personer som leier i Tydal vært relativt stabil på omtrent 13 prosent.

Mål 11 - Gjøre byer og lokalsamfunn inkluderende, trygge, robuste og bærekraftige

Delmål 11.1: Sikre at alle har tilgang til tilfredsstillende og trygge boliger grunnleggende tjenester

Andel barn som bor trangt (0-17 år)

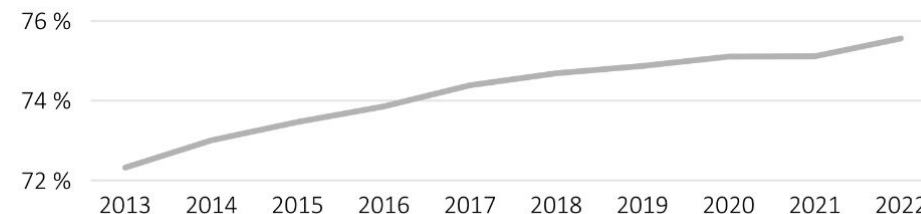

Et barn som bor trangt bor i en bolig hvor det er under 25 kvm per person eller at det er et eller færre rom per person. Tydal kommune har ikke tilgjengelig data før 2019, men kommunen har imidlertid en lavere andel barn som bor trangt enn fylkesgjennomsnittet.

I Tydal kommune er null prosent av befolkningen registrert i det som defineres som tettbebygde strøk, hvilket betyr at hele kommunen bor spredtbebyggt. I Trøndelag generelt har det vært en økende urbanisering med stadig flere som bor i tettbebygde strøk.

Delmål 11.3: Styrke inkluderende og bærekraftig urbanisering

Andel av befolkningen som bor i tettbygde strøk

Forsørgerbrøk for eldre

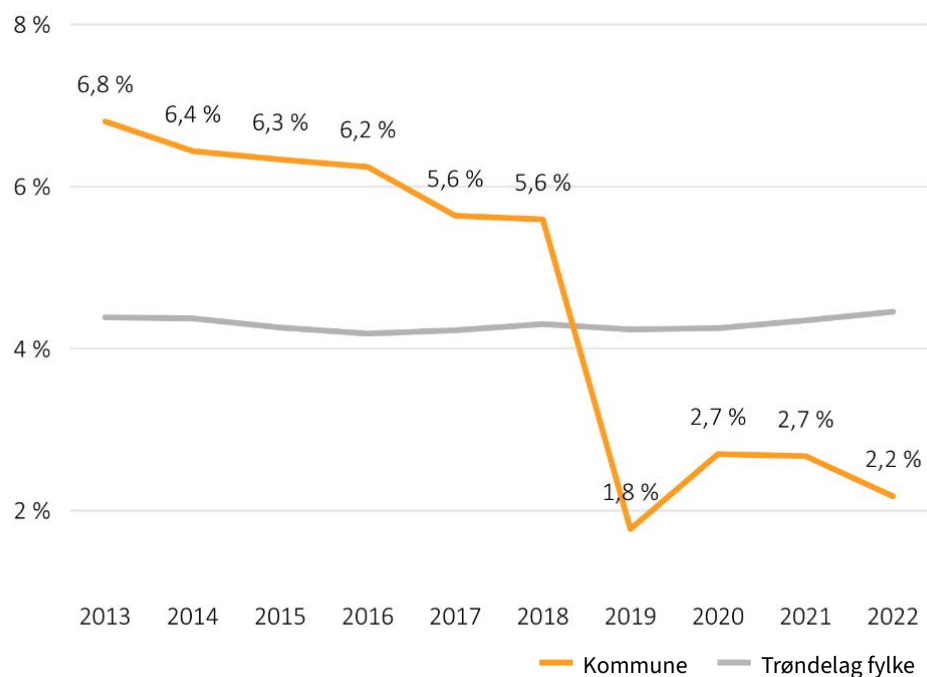

Forsørgerbrøken sier noe om hvor mange personer i eldre alder man ofte er ferdig med sin yrkesaktive periode (65 år og eldre) relativt til antall personer i normalt yrkesaktiv alder (20-64 år). Forsørgerbrøken i Tydal kommune er høyere enn fylkesgjennomsnittet, noe som indikerer at kommunen har færre yrkesaktive per eldre enn gjennomsnittet i Trøndelag. Forsørgerbrøken i kommunen hadde imidlertid en nedgang frem mot 2017, men har økt siden. Økningen i forsørgerbrøken er forøvrig i tråd med den helhetlige demografiske utviklingen hvor vi stadig blir flere eldre.

Mål 11 - Gjøre byer og lokalsamfunn inkluderende, trygge, robuste og bærekraftige

Delmål 11.3: Styrke inkluderende og bærekraftig urbanisering

Grønne områder som andel av totalt bebyggt areal

Med økende urbanisering av samfunnet er det viktig å ta hensyn til grønne områder i samfunnsplanlegging og forvaltning. Grønne områder defineres i dette tilfellet som park, grav- og urnelund, lekeplass, fornøylespark og idretts- og sportsområder.

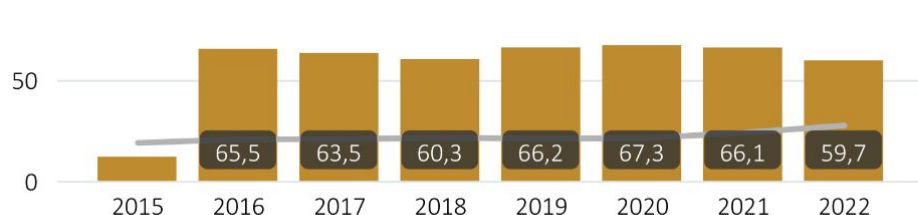
Tydal kommune har tidligere hatt en høyere andel av det som defineres som grønne områder sammenlignet med fylkessnittet. Andelen har imidlertid halvert seg over tiårsperioden, hvor kommunen nå ligger noe under snittet.

Mål 12 - Sikre bærekraftig forbruks- og produksjonsmønstre

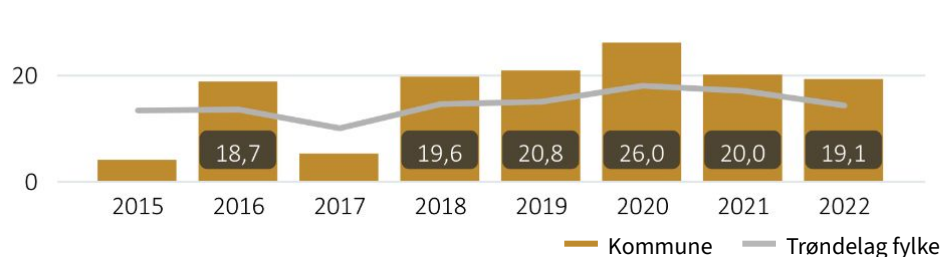
Delmål 12.3: Halvere matsvinn per innbygger

Matavfall per årsinnbygger (kg)

Delmål 12.4: Oppnå en mer miljøvennlig forvaltning av kjemikalier og alle former for avfall

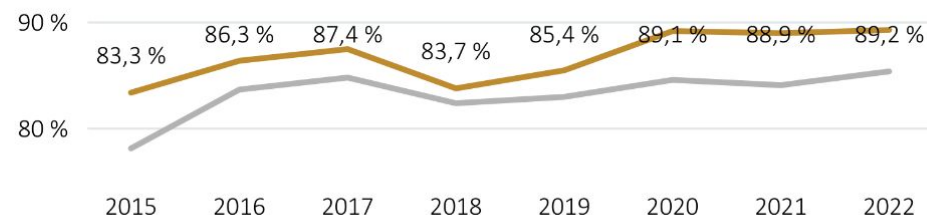
Farlig avfall fra husholdningene per årsinnbygger (kg)

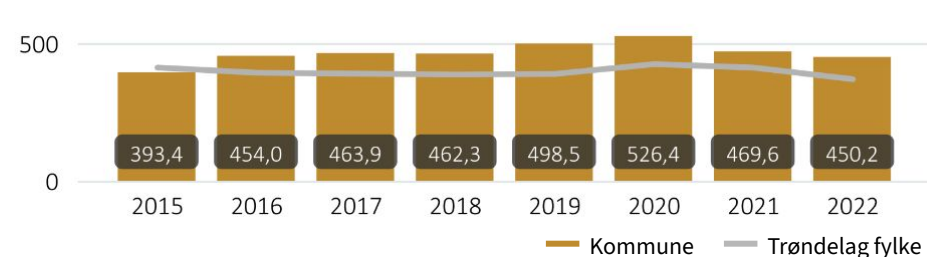
Avfall er en god indikator på hvor bærekraftige forbruks- og produksjonsmønstre innbyggerne i en kommune har, siden det også representerer det som skjer oppstrøms i verdikjeden. Avfall analyseres per årsinnbygger for å ta høyde for kommuner som eksempelvis har mange hytter, slik at avfallsmengden per innbygger blir mest mulig korrekt. Årsinnbyggere er definert som fastboende pluss fritidsboliger dividert med 3.

Delmål 12.5: Redusere avfallsmengden betydelig gjennom forebygging, reduksjon, materialgjenvinning og ombruk

Gjenvinningsgrad for husholdning

Husholdningsavfall per årsinnbygger (kg)

Tyda kommune har jevnt over hatt en større mengde matavfall per innbygger siden 2016. Det samme gjelder husholdningsavfall, selv om mengden per innbygger har redusert etter 2020. Når det gjelder farlig avfall har mengden per innbygger variert, men også her har mengden per innbygger stort sett vært høyere enn fylkessnittet.

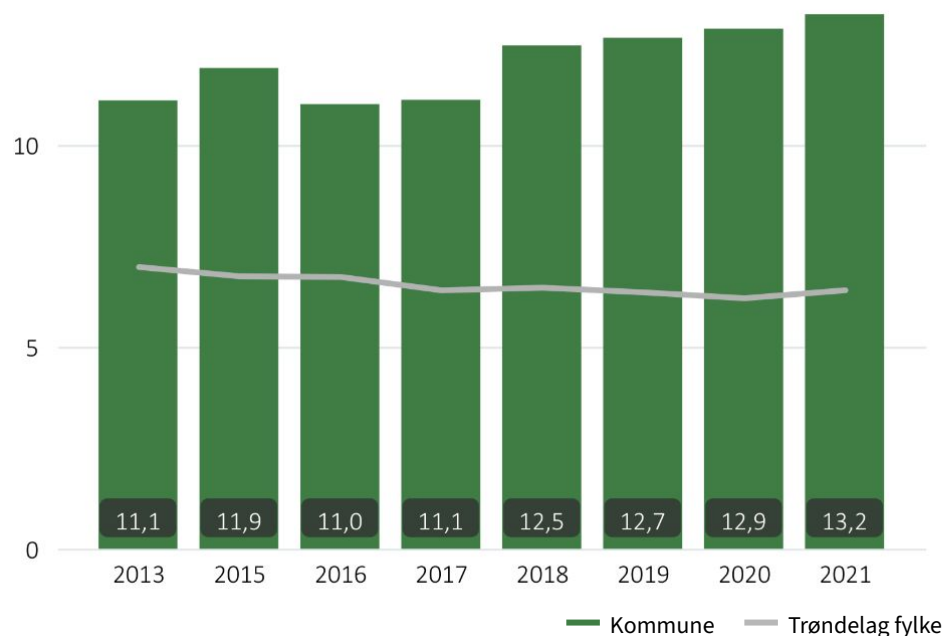
Det kan imidlertid se ut til at Tydal har kommet relativt langt i omstillingen til et mer bærekraftig forbruk. Gjenvinningsgraden har vært høyere enn snittet i hele perioden.

Mål 13 - Handle umiddelbart for å bekjempe klimaendringene og konsekvensene av dem

Delmål 13.2: Innarbeide tiltak mot klimaendringer i politikk, strategier og planlegging på nasjonalt nivå

Utslipp av tonn CO₂-ekvivalenter per innbygger

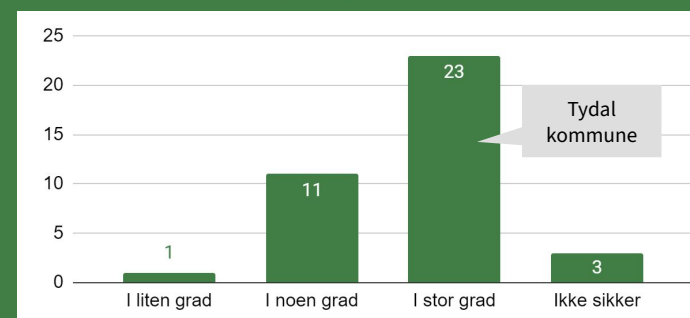
Utslipp av CO₂ og andre klimagasser er det som bidrar mest til fortsatte klimaendringer, og mengde utslipp av CO₂-ekvivalenter per innbygger er derfor den viktigste indikatoren for å måle en kommunes påvirkning på klimakrisen. Dataen omfatter de direkte, fysiske utslippene som skjer innenfor kommunens geografiske grenser.

Siden 2013 har klimagassutslipp per innbygger økt i Tydal kommune. Sammenlignet med resten av fylket har kommunen også et høyere utslipp per innbygger.

Delmål 13.3: Styrke enkeltpersoners og institusjoners evne til å motvirke, tilpasse seg og redusere konsekvensene av klimaendringer

Hensyntatt risiko og sårbarhet for alvorlig naturhendelser i kommunal planlegging

I hvilken grad blir økt risiko og sårbarhet som følge av langsiktige klimaendringer tatt hensyn til i kommunal planlegging (plan- og bygningsloven)?

Kommune

Vi ser allerede konsekvensene av klimaendringer. For å redusere risiko og sårbarhet må kommuner legge til rette for at enkeltpersoner og institusjoner evner å tilpasse seg og redusere konsekvensene av klimaendringer. Planlegging er det viktigste verktøyet som kommunen kan bruke for å sikre seg dette. DSB gjennomfører *Kommuneundersøkelsen* årlig hvor blant annet dette er et tema som blir adressert. I Tydal kommune har økt risiko og sårbarhet som følge av klimaendringene **i stor grad** blitt tatt hensyn til i kommunal planlegging.

Mål 13 - Handle umiddelbart for å bekjempe klimaendringene og konsekvensene av dem

Klimaregnskap

Nedenfor vises kommunens utslippsstatistikk over direkte utslipp fra Miljødirektoratet. Tilgjengelig data finnes på *Trøndelag i tall*.

9,502
tonn CO₂-ekvivalenter

Endring i utslipp (tonn CO₂-ekv)
2009 - 2022 i Tydal

5.8 %

Endring %

521

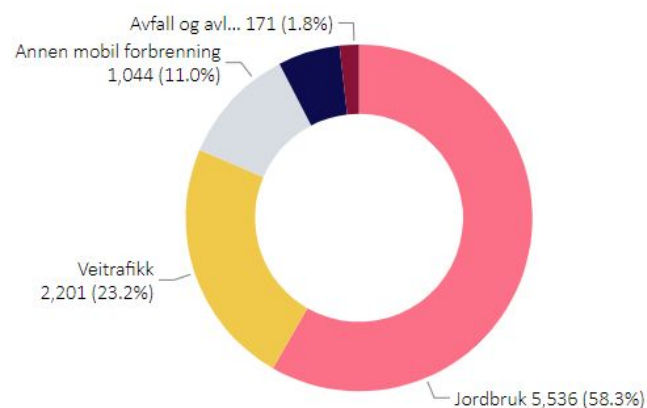
Endring tonn

Utslippskilde

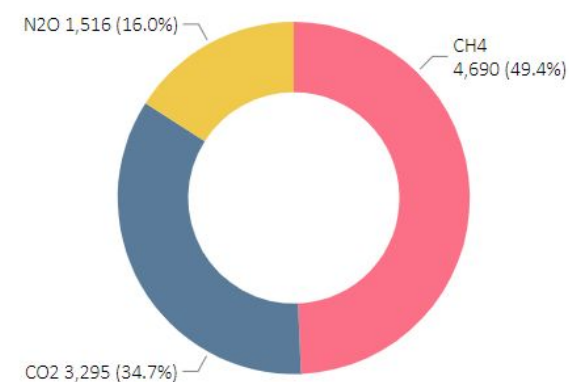
Utslipp (tonn
CO₂-
ekvivalenter)

Fordøyelsesprosesser husdyr	3,442
Tunge kjøretøy	1,248
Jordbruksarealer	1,061
Gjødselhåndtering	1,033
Vedfyring	543
Personbiler	493
Bygg og anlegg	398
Jordbruk	311
Busser	235
Total	9,502

Utslipp (tonn CO₂-ekvivalenter) per sektor i
Tydal i 2022

Utslipp (tonn CO₂-ekvivalenter) i Tydal i 2022 per
klimagass

Utslipp (tonn CO₂-ekvivalenter) 2009-2022 i Tydal

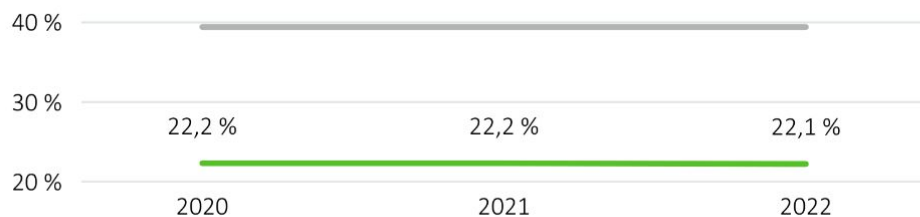

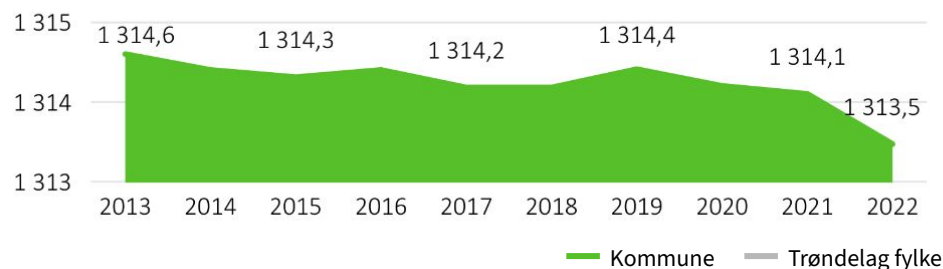
Mål 15 - Beskytte, gjenopprette og fremme bærekraftig bruk av økosystemer

Delmål 15.1: Bevaring, gjenoppsetting og bærekraftig bruk av land- og ferskvannsbaserte økosystemer

Andel skog av totalt arealbruk

Endring i ubebygde areal (km²)¹

Gjennom FNs naturavtale er det satt høye mål for å redde og bevare natur- og biomangfoldet i verden. Norge har sluttet seg til denne avtalen som skal bidra til å stoppe den menneskelige ødeleggelsen av naturen, og begynne og gjenopprette det som allerede har gått tapt.

Tydal kommune har en lavere andel skog av totalt arealbruk sammenlignet med fylkessnittet, men andelen har forblitt uendret de siste tre årene. Tydal sitt ubebygde areal har også gått svakt ned i tiårsperioden.

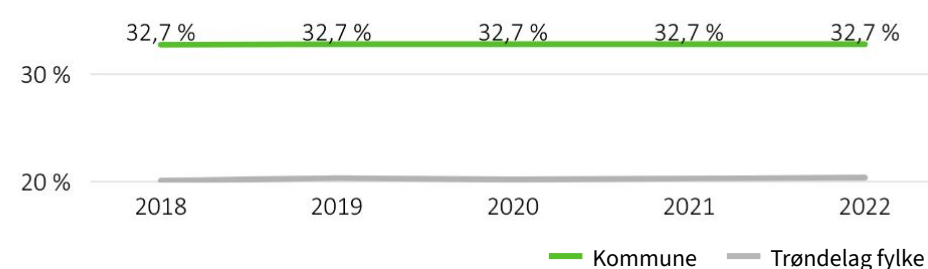
¹Ubebygde areal består av skog, ferskvann, åpen fastmark og myr, bart fjell, grus- og blokkmark, samt varig snø, is og bre.

Delmål 15.5: Iverksette umiddelbare og omfattende tiltak for å redusere ødeleggelsen av habitater

Utvikling i fysisk nedbygd areal av bygninger og vegbane areal (km²)

Andel vernet areal på land av totalt landareal

Siden 2013 har utbygging av veier og konstruksjon av nye bygg variert i Tydal. Kommunen har imidlertid hatt mindre fysisk nedbygd areal de siste årene enn tidligere år.

Andel vernet areal på land av totalt landareal er vesentlig høyere i Tydal sammenlignet med snittet i Trøndelag. Andelen har også holdt seg stabil i femårsperioden.

1] SSB 12942, 2] SSB 09594, 3] SSB 10781, 4] SSB 08936

Mål 15 - Beskytte, gjenopprette og fremme bærekraftig bruk av økosystemer

Tydal

Arealregnskap for Tydal 2023

Tall vises i dekar

Departementet anbefaler at kommunene utarbeider et arealregnskap som del av kommuneplanarbeidet. Planer skal være realistiske og gjennomførbare og arealregnskap er et verktøy som er nyttig for å kunne gjøre vurderinger rundt disponering av areal i kommuneplan.

Det arbeides med et [arealregnskap for Trøndelag og kommunene i fylket](#). Arealregnskapet kan gi oversikt over planlagte endringer i arealbruk, samt vise til utbyggings- potensial som ligger inne i eksisterende planer. Arealregnskapet kan også brukes til å fremheve kvalitetene til arealer som vurderes eller foreslås omdisponert til utbyggingsformål, og bidra til økt bevissthet rundt konsekvensene av arealendringer.

Man kan kartlegge og føre arealregnskap over blant annet karbonrike myrområder, skog og jordbruksarealer, samt beregne klimapåvirkning av planforslag. Dette gir et bedre kunnskapsgrunnlag for å gjøre alternativvurderinger for omdisponering for å unngå tap og nedbygging av særlig verdifulle arealer.

Naturregnskap skal utvikles og vil kunne oppgi mer detaljer om arealenes naturkvaliteter.

Arealtyper

Total areal
1,328,235

Skog
300,181

Åpen fastmark
690,251

Ferskvann
113,365

Dyrka mark
8,857

Andre arealtyper,
inkludert bebygd areal
215,574

Bebygd areal

Bebygd eller
opparbeidet
6,696

Boligbebyggelse
365

Fritidsbebyggelse
1,715

Næring og tjeneste
137

Helse, skole og
kultur
43

Annen bruk
4,040

Kommunale planer

Utbyggingsformål i
plan
19,165

Boligformål
514

Fritidsformål
14,934

Næringsformål
519

Tjenesteyting
107

Andre formål
3,092

Antatt planreserve i
byggeområder
12,663

Boligformål
101

Fritidsformål
11,932

Næringsformål
283

Tjenesteyting
37

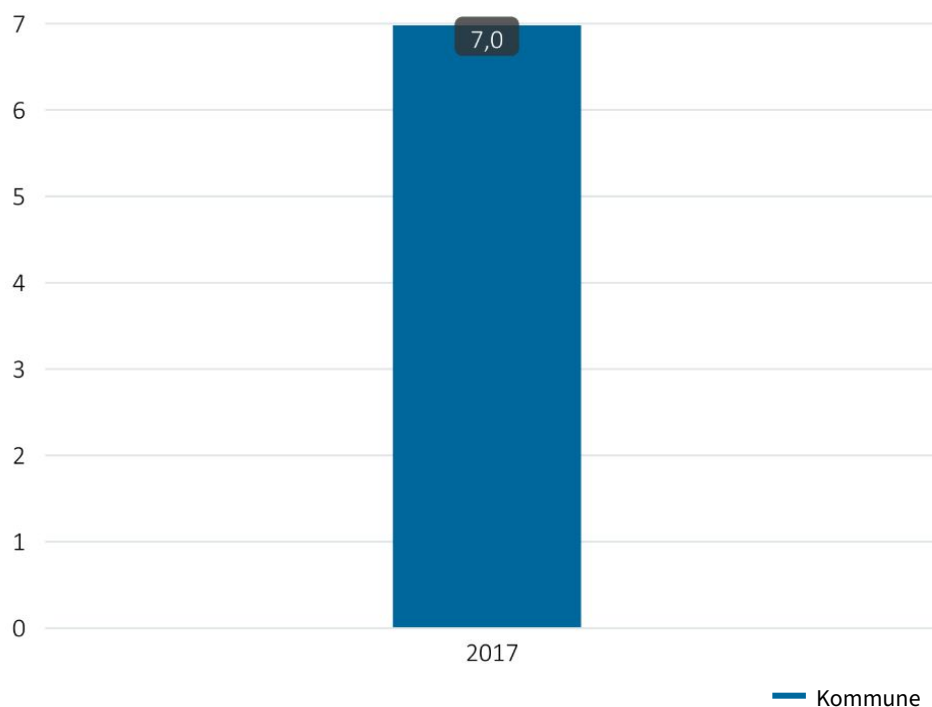
Andre formål
311

Mål 16 - Fremme fredelige og inkluderende samfunn for å sikre bærekraftig utvikling, sørge for tilgang til rettsvern for alle, og bygge gode institusjoner

Delmål 16.1: Betydelig redusere alle former for vold

Antall årlige anmeldelser for vold, mishandling og seksuallovbrudd per 1000 innbygger

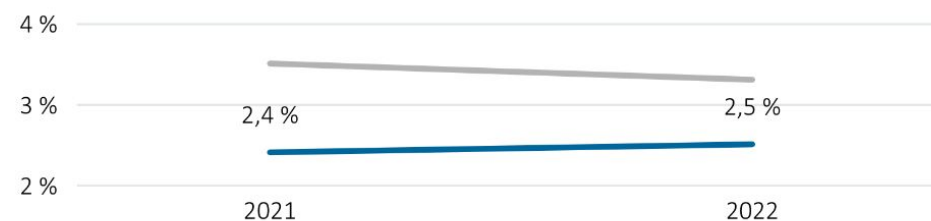
Verden er fortsatt langt unna å oppnå målet om fredfulle, rettferdige og inkluderende samfunn. Norge har lenge hatt et levedyktig demokrati og har et omdømme som en fredsnasjon. Fokus på å fremme fredelige og inkludere samfunn er sentralt for å fortsette i dette sporet.

Et lavt antall årlige anmeldelser for vold, mishandling og seksuallovbrudd er viktig for å sikre et trygt og fredelig lokalsamfunn. Tydal kommune har kun tilgjengelig data for 2017, men dette er høyere enn snittet i fylket.

*Estimert av "Avgitte stemmer" relativt til befolkning 18 år og eldre for å hensynta evt. kommunesammenslåinger. Avvik fra valgprosent kan derfor forekomme

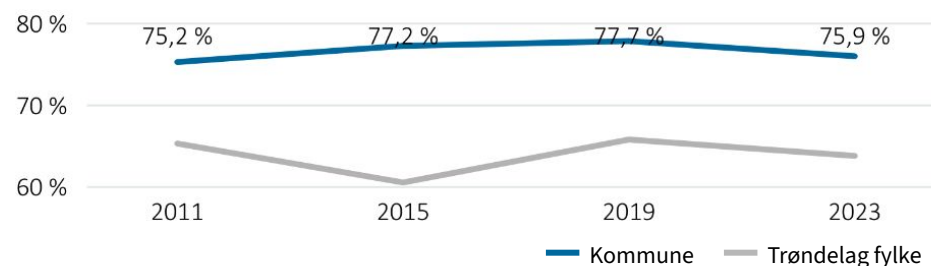
Delmål 16.2: Stanse overgrep, utnytting, menneskehandel og alle former for vold og tortur mot barn

Andel barn og ungdom på tiltak gjennom barnevernet (0-24 år)

Delmål 16.7: Sikre lydhøre, inkluderende, deltakelsesbaserte og representative beslutningsprosesser på alle nivåer

Valgdeltakelse ved kommunevalg*

Andel barn og ungdom med tiltak gjennom barnevernet er lavere i Tydal enn i fylket som helhet, men andelen har økt marginalt det siste året.

Valgdeltakelsen i Tydal kommune har vært stabilt høy ved de siste fire kommunevalgene, og kommunen har hatt høyere valgdeltakelse enn fylkessnittet. Nyeste målinger fra 2023 viser at deltakelsen var nesten 76 prosent, hele 12 prosentpoeng over fylkessnittet.

4

Innbyggerundersøkelsen

152 respondenter i Tydal kommune har svart på spørsmål om bærekraft og innbyggermedvirkning

Respons Analyse gjennomførte en spørreundersøkelse til innbyggerne i Trøndelag på oppdrag fra Trøndelag fylkeskommune. Et utvalg av svarene presenteres over de påfølgende sidene.

Formålet med undersøkelsen var å sette søkelys på tema bærekraft og bidra til innbyggermedvirkning i kommunenes beslutningsprosesser før ny planstrategi.

Undersøkelsen foregikk fra 5. september til 17. september 2023 og ble sendt ut som SMS med link til et web-spørreskjema. Målgruppen var alle innbyggerne i Trøndelag fylke.

Respondentene ble spurt om hvor enige de var i ulike utsagn. Hvert utsagn er besvart på en skala fra 1 til 6, hvor 1 = Helt uenig og 6 = Helt enig. I denne rapporten presenteres en prosentandel som er enig i utsagnet (har svart 4, 5 eller 6)

Svarene fra innbyggerne i kommunen tyder på at de er:

- Litt mer fornøyd med lokale institusjoner enn resten av fylket
- Fornøyd med Tydal kommune som sted å vokse opp, og litt mer engasjert i lokalsamfunnet
- Mindre opptatt av klima og miljø enn fylket for øvrig
- Trygge og opplever i relativt liten grad økonomisk eller politisk ulikhet

152**respondenter i Tydal kommune**
(Svarprosent 38 %)**54 %**
menn**46 %**
kvinner**65 %**
Grunnskole/
Videregående/
Yrkesskole**18 %**
1-3 år ved
Univ./Høgskole**17 %**
4 år eller mer ved
Univ./Høgskole**69 %**
Yrkesaktive**29 %**
Trygdet/
pensjonist**1 %**
Student/
skoleelev

Innbyggerne i Tydal er litt mer fornøyd med lokale institusjoner enn snittet i Trøndelag

Andelen som er enige i følgende utsagn

41 %

**Kommunen bruker ressursene (tid og penger)
på en god måte
(32 prosent i Trøndelag)**

Innbyggerne i Tydal oppgir at de er mer fornøyd med kommunepolitikere og måten kommunen bruker ressurser, sammenlignet med snittet i Trøndelag.

Samtidig svarer litt under halvparten av at kommunen informerer innbyggerne på en enkel og forståelig måte. Dette er marginalt lavere enn snittet i Trøndelag.

54 %

**Jeg har tillit til kommunepolitikerne
(41 prosent i Trøndelag)**

47 %

**Kommunen informerer innbyggerne på en
enkel og forståelig måte
(51 prosent i Trøndelag)**

Innbyggerne i Tydal opplever at kommunen er god å vokse opp i, og flere er involvert i sitt lokalsamfunn enn snittet i fylket

Andelen som er enige i følgende utsagn

63 %

Det er viktig for meg å engasjere meg i frivillig arbeid
(48 prosent i Trøndelag)

83 %

Jeg opplever at min kommune er god å vokse opp i
(73 prosent i Trøndelag)

43 %

Jeg opplever at jeg har mulighet til å være med å påvirke utviklingen i mitt lokalsamfunn
(32 prosent i Trøndelag)

Svarene tyder på at innbyggerne er fornøyde med kommunen. 44 av 5 sier seg enig i at de opplever at kommunen er god å vokse opp, dette er 10 prosentpoeng høyere enn Trøndelag som helhet. I tillegg tyder spørreundersøkelsen på at en større andel av innbyggerne i Tydal enn Trøndelag engasjerer seg i frivillig arbeid og opplever at de har mulighet til å påvirke utviklingen i eget lokalsamfunn.

Innbyggerne er mindre opptatt av klima og miljø enn fylket for øvrig

Andelen som er enige i følgende utsagn

41 %

**Fremkommeligheten for syklist og gående
bør prioriteres fremfor bilister
(43 prosent i Trøndelag)**

Svarene tyder på at innbyggerne i Tydal er mindre opptatt av klima og miljø enn snittet i Trøndelag. 1 av 3 svarer at det er viktig for dem at kommunen bidrar til å redusere klimagassutslippene sine. De svarer også i mindre grad enn snittet i fylket at de selv tar bærekraftige valg.

Videre har 45 prosent gjort endringer i sin egen hverdag for å leve mer bærekraftig. Fylkesnittet er på 63 prosent.

33 %

**Jeg tar bærekraftige valg selv når det koster
meg mer
(48 prosent i Trøndelag)**

36 %

**Det er viktig for meg at min kommune bidrar
til å redusere klimagassutslippene i Norge
(60 prosent i Trøndelag)**

Svarene tyder på at innbyggerne opplever trygghet og i relativt liten grad økonomisk eller politisk ulikhet

Andelen som er enige i følgende utsagn

65 %

Jeg kjenner ikke til barn og unge i min kommune som er forhindret fra å delta på fritidsaktiviteter på grunn av økonomi (38 prosent i Trøndelag)

Ut fra svarene å dømme opplever innbyggerne i Tydal i mindre grad enn resten av fylket fattigdom (i form av at barn og unge blir ekskludert fra fritidsaktiviteter på grunn av økonomi) og de opplever i større grad enn resten av fylket at kommunen behandler ulike grupper rettferdig.

63 %

Jeg er trygg på at kommunen behandler alle grupper rettferdig uavhengig av kjønn, funksjonsevne, etnisitet, religion, seksuell orientering e.l. (56 prosent i Trøndelag)

Svarene tyder også på at innbyggerne opplever trygghet rundt sin arbeidsplass, og at de er like lite bekymret som snittet av fylket for at egen arbeidsplass blir overflødig i fremtiden.

75 %

Jeg er ikke bekymret for at min arbeidsplass blir overflødig i fremtiden (74 prosent i Trøndelag)

5

Nasjonale og regionale rammer for bærekraftsarbeid

- Nasjonale forventninger og oversikt regionale planer
- Rød tråd i plan og styringssystem
- Oversikt tilskudd og virkemidler
- Oversikt kunnskapsgrunnlag

Nasjonale forventninger og oversikt over regionale planer

Regjeringen legger hvert fjerde år fram nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging for å fremme bærekraftig utvikling i hele landet. Forventningene skal følges opp i arbeidet med planstrategier og planer i fylkeskommunene og kommunene, og legges til grunn av statlige myndigheter når de deltar i planprosessene.

Forventninger til regional og kommunal planlegging for 2023-2027 ble vedtatt 20. juni 2023.

De nasjonale forventningenes rolle i plansystemet

Hensikten med forventningsdokumentet er å etablere et felles grunnlag for fylkeskommunene, kommunene og statlige myndigheter slik at planprosessene blir effektive og målrettet og at unødige innsigelser unngås. Forventningsdokumentet er retningsgivende, og gjelder for hele landet og for ulike plansituasjoner. De må derfor tilpasses regionale og lokale forhold gjennom gode planprosesser.

Planleggingen skal fremme bærekraftig utvikling

Som samfunnsutviklere, tjenesteytere og planmyndigheter er fylkeskommunene og kommunene avgjørende for at Norge skal lykkes med å realisere en bærekraftig samfunnsutvikling i hele landet. Nasjonale klima- og miljømål gir rammer for planleggingen og er sentrale for at bærekraftsmålene kan nås.

Viktige planutfordringer fremover

Norge har gode forutsetninger for å nå mange av bærekraftsmålene innen 2030. Likevel er det utfordringer med å nå målene om reduserte klimautslipp, ansvarlig forbruk, ressursbruk, bevaring av naturmangfold og mindre ulikhet. Dette er utfordringer som må løses gjennom planlegging. I tillegg møter kommunene andre store samfunnsutfordringer som følge av en aldrende befolkning med større omsorgsbehov og mangel på arbeidskraft.

Kommunal- og distriktsdepartementet

Forventningsdokumentet er bygd opp rundt FNs bærekraftsmål og 2030 agendaen

Forventningsdokumentet er bygd opp rundt 2030 agendaens fem overordnede perspektiver:

Samordning og samarbeid i planleggingen (mål 11, 16 og 17)

Regional og kommunal planlegging er fylkeskommunenes og kommunenes viktigste styringsverktøy for en bærekraftig samfunnsutvikling basert på et lokalt folkestyret. Oppdaterte planer som bygges på et godt kunnskapsgrunnlag er nødvendig for å ta tak i aktuelle utfordringer og for å sikre at nasjonale rammer og mål følges opp. Planprosesser som er åpne og involverende gir legitimitet til vedtatte planer. Det er samtidig viktig at planene er realistiske og legger til rette for effektiv ressursbruk i det offentlige og i det private.

Trygge og inkluderende lokalsamfunn (mål 1, 3, 5, 8, 10, 11, 12, 13 og 15)

Et sosialt bærekraftig samfunn forutsetter at vi lykkes med å utvikle store og små byer, større og mindre tettsteder og spredtbygde strøk, slik at det er godt å bo, leve og arbeide der. Samfunns- og arealplanleggeren skal sikre fysiske omgivelser og sosiale arenaer som er varierte, inkluderende og varige, med tilgang til nødvendige tjenester for alle deler av befolkningen. Gode lokalsamfunn og nabolag gir grunnlag for stabile bomiljøer og livskvalitet i ulike deler av livet. Attraktive og godt planlagte omgivelser, tilgang til natur og varierte tilbud og møteplasser er viktig for identitet, folkehelse og miljø.

Velferd og bærekraftig verdiskaping (mål 2, 3, 4, 7, 8, 9, 11, 12, 13 og 14)

Regional og kommunal planlegging er viktige verktøy for å legge til rette for grønne næringer og overgangen til en mer sirkulær økonomi, sikre god infrastruktur og bidra til omstilling i offentlig sektor. Helhetlig planlegging er nødvendig for å sikre ressursgrunnlaget for utvikling av natur og kulturbaserte næringer som landbruk, reindrift, fiskeri og reiseliv. Planlegging og kunnskap om regionale og lokale forutsetninger kan gi et betydningsfullt bidrag til å stimulere bærekraftig næringsutvikling i hele bredden av næringslivet og bidra til vekstrkraftige regioner og lokalsamfunn.

Klima, natur og miljø for fremtiden (mål 3, 6, 7, 11, 13, 14 og 15)

Langsiktig velferd, verdiskaping og livskvalitet i tråd med bærekraftsmålene er avhengig av at mange hensyn ivaretas samtidig. Helhetlig samfunns- og arealplanlegging må bidra til at innsatsen for klima og miljø ses i sammenheng og på tvers av sektorene. Viktige tema i regionale og kommunale planer framover vil være hensyn til naturmangfold, omstilling til et klimarobust lavutslippssamfunn, langsiktige arealvurderinger for å minimere arealtapet av natur og helhetlig forvaltning av vannressursene.

Samfunnssikkerhet og beredskap (mål 2, 3, 6, 11, 13 og 16)

Sikre og oversiktlige lokalsamfunn er den viktigste rammen for at vi alle skal ha en trygg hverdag. Fylkeskommunene og kommunene kan som planmyndigheter bidra til dette ved å legge til rette for at ny utbygging er trygg mot naturfarer nå og i framtidens klima, og mot ulykker og annen samfunnsrisiko. Dette sikres best gjennom tverrfaglig og helhetlig arbeid med samfunns- og arealplaner, risiko- og sårbarhetsanalyser og beredskapsplaner. Samfunnet er avhengig av at planleggingen sikrer arealer for matproduksjon og bidrar til tilgang til rent og tilstrekkelig drikkevann, kraftforsyning og kommunikasjon. God beredskap er også avhengig av at Forsvarets arealbehov ivaretas.

Regjeringen forventer at fylkeskommunene og kommunene legger bærekraftsmålene, de nasjonale klima- og miljømålene og lokalt folkestyre til grunn for samfunns- og arealplanleggingen, og legger til rette for trygge, bærekraftige og levende lokalsamfunn i hele landet.

Oversikt over regionale planer og strategier

Regional planlegging skal etter plan- og bygningsloven stimulere den fysiske, miljømessige, helsemessige, økonomiske, sosiale og kulturelle utviklingen i regionen.

Planer og strategier er stadig i utvikling, og alle oppdaterte planer finnes på [Trøndelag fylkeskommunes hjemmeside for regional planlegging](#).

[Trøndelagsplanen 2019-2030](#) skal vise i hvilken retning vi vil at Trøndelag skal utvikle seg – hvor Trøndelag skal være i 2030. Planen skal mobilisere til samarbeid og felles satsing for å få den utviklinga vi ønsker i regionen.

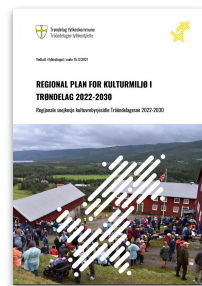
[Trøndelagsplanen](#), regional planstrategi i fylkestingsperioden 2020–2023 angir hvilke prioriterte satsingsområder det skal arbeides med i kommende fylkestingsperiode. Det betyr at de vedtatte satsingsområdene skal videreføres inn i Utfordringsdokumentet til Økonomiplanen.

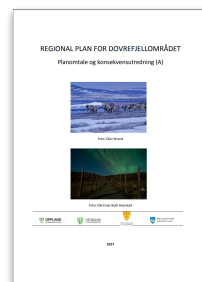
[Utfordringsdokumentet 2024-2027](#) skal gi innsikt i fylkeskommunens utfordringer, muligheter og utvikling. Dokumentet skal gi politikerne et kunnskapsgrunnlag for å kunne gjøre politiske prioriteringer, der de gir tydelige styringssignaler til fylkeskommunens arbeid. Videre viser [Økonomiplan 2023-2026](#) hvilke satsinger fylkestinget har vedtatt og prioritert.

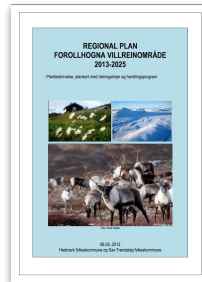
[Regional plan for arealbruk](#) (RPA) skal være et dokument som kommunene bruker som støtte i deres planarbeid. Planen skal være et redskap for god samfunnsutvikling på tvers av kommunegrenser og peke på en retning for utviklingen av Trøndelag mot 2030.

[Regional plan for kulturmiljø](#) skal gi føringer for en regional kulturmiljøpolitikk for Trøndelag. Planen er avgrenset til faste kulturminner, kulturmiljø, kulturlandskap og fartøy, uavhengig av om de har formelt vern eller ikke. Planen gjelder i perioden 2022–2030.

[Regional plan for Dovrefjellområdet](#) skal fastlegge en langsiktig og helhetlig strategi for arealforvaltningen i planområdet. Planen skal forene målene om lokal omstilling og utvikling med nasjonale mål om en helhetlig forvaltning av fjellområdene og sikring av villreinens leveområder.

[Regional plan for Forollhogna villreinområde](#) er en langsiktig og helhetlig strategi for forvaltningen av et prioritert fjellområde som er spesielt viktig for villreinens framtid i Norge. Planen skal i tillegg til å ivareta villreinens leveområde også avklare rammer og muligheter for bærekraftig verdiskaping og næringsutvikling i området og samordne hensynet til forsvarlig villreinforvaltning og lokalsamfunnenes behov for utvikling.

Oversikt over regionale planer og strategier

Regional plan for vannforvaltning for Trøndelag vannregion beskriver hvordan vi ønsker å forvalte vannmiljøet og vannressursene i vannregionen i et langsiktig perspektiv.

Balansekunst - kulturstrategi for Trøndelag har som ambisjon å gi innhold til og retning for samfunnsutvikling i Trøndelag. Her er kultur i bred forstand en sentral faktor.

Delstrategi trafiksikkerhet skal bidra til å operasjonalisere og konkretisere de føringer som er lagt i Trøndelagsplanen og samferdselsstrategien innenfor området trafiksikkerhet.

Sånn gjør vi det - Trøndelags strategi for klimaomstilling skal gi inspirasjon og være en ledesnor for hvordan klimaarbeid skal gjøres i Trøndelag. Trøndelags strategi for klimaomstilling skal være et nyttig verktøy for fylkeskommunen og kommunene.

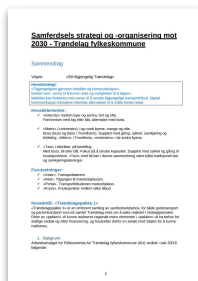
Strategi for ladeinfrastruktur i Trøndelag ble etablert for å bidra til å utvikle og opprettholde et godt nettverk for hurtigladere i fylket.

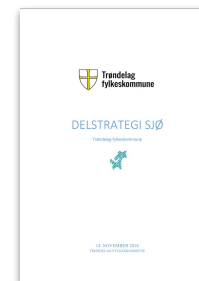
Delstrategi Gods har som mål Trøndelag skal ha et vegnett og en jernbane og havnestruktur som legger til rette for konkurransekraftig næringsliv nært råstoffene, og at fylkeskommunen skal bidra til at godstransport på sjø og bane blir gode og reelle alternativer til veg.

Kompetansestrategi for Trøndelag har som mål at enkeltmennesker og virksomheter har en kompetanse som gir Trøndelag et konkurransedyktig næringsliv, en effektiv og god offentlig sektor og at færrest mulig står utenfor arbeidslivet.

Samferdselsstrategien i Trøndelag har en visjon om "Ett tilgjengelig Trøndelag" for å samle Trøndelag til en region og da må ha et felles samferdselstilbud.

Delstrategi Sjø har som formål å operasjonalisere og utdype linjene som ble vedtatt i samferdselsstrategien.

Et verdiskapende Trøndelag - Strategi for innovasjon og verdiskaping har som mål at trøndersk næringsliv skal være konkurransedyktig både nasjonalt og internasjonalt. Det er et mål at verdiskaping og vekst skal skje i hele Trøndelag.

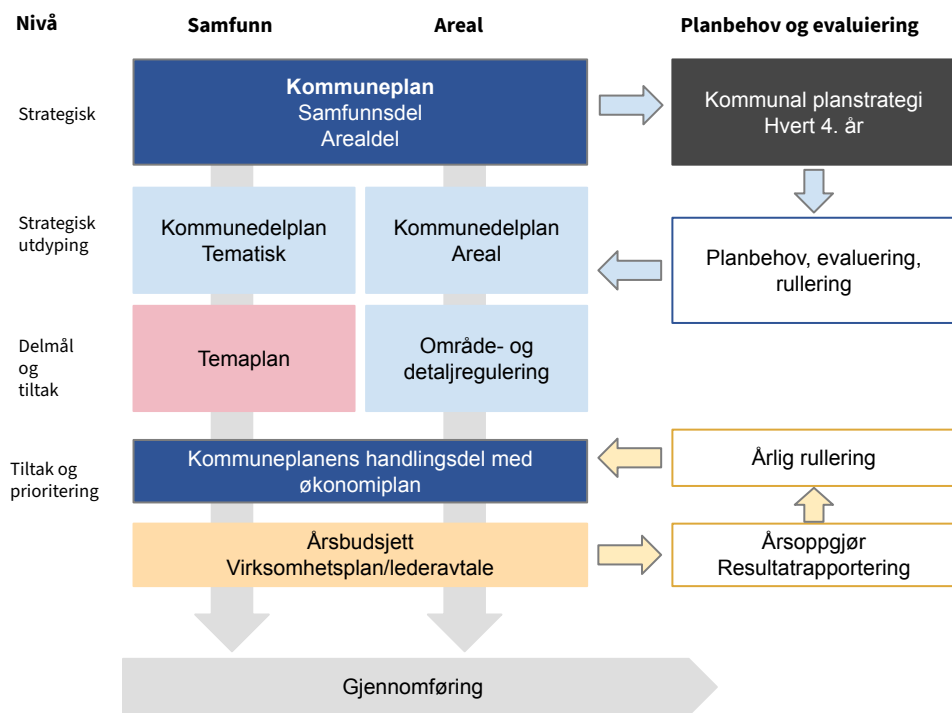

Vegstrategien skal kommunisere til samarbeidspartnere om hvilke overordnede mål og strategier fylkeskommunen har for å løse utfordringer og behov innenfor vegområdet. Det er gitt mål innenfor temaene trafiksikkerhet, fremkommelighet, klima og miljø og vegeierrollen.

Delstrategi Mobilitet operasjonaliserer og konkretiserer føringer og forventninger innenfor mobilitetsområdet som ligger i Trøndelagsplanen og samferdselsstrategien.

Rød tråd i plan og styringssystem

Figuren viser hvilke planer en kommune er forutsatt å skulle lage og hvordan de forholder seg til hverandre. Alle planer vedtas politisk med unntak av virksomhetsplaner.

Planstrategi: Planstrategi er første ledd i kommunens plansystem og langsiktige samfunnsplanlegging. Kommunestyret skal minst en gang i hver valgperiode (fireårsperiode), og senest innen ett år etter konstituering, utarbeide og vedta en kommunal planstrategi. Hensikten med planstrategien er å vurdere hvilke planer som skal utarbeides og revideres i valgperioden. Det skal i tillegg vurderes om det er behov for å revidere hele eller deler av kommuneplanen.

Kommuneplan: Kommuneplanen er kommunens overordnede strategiske styringsdokument og inneholder mål og retningsvalg for kommunens utvikling. Kommuneplanen består av en samfunnsdel og en arealdel. Samfunnsdelen beskriver langsiktige utfordringer, mål og strategier for lokalsamfunnet som helhet og kommunen som organisasjon. Samfunnsdelen bør også inneholde en langsiktig arealstrategi som kan legge føringer for arealdelen. Arealdelen beskriver hovedtrekkene i arealdisponeringen, og angir rammer og betingelser for hvilke nye tiltak og ny arealbruk som kan iverksettes. Kommuneplanen har en handlingsdel som angir hvordan planen skal følges opp i fireårsperioden, og denne revideres årlig.

Virksomhetsplaner: Alle virksomheter skal hvert år utarbeide en virksomhetsplan for sin virksomhet, og denne skal oppdateres løpende. Virksomhetsplanen er et administrativt verktøy som skal sikre sammenheng mellom organisasjonens mål, tiltak og resultater, samt oppfølging av politiske vedtak, lover og forskrifter. Mål, strategier og oppdrag fra kommuneplanen, temaplaner og handlings-programmet følges opp og implementeres i virksomhetene gjennom virksomhetsplanene.

Plan- og bygningslovens §3.1 slår fast at planleggingen skal bygge på økonomiske og andre ressursmessige forutsetninger for gjennomføring. Det er viktig at det er en god sammenheng mellom de politisk vedtatte kommunale planene og den samlede virksomhetsstyringen i kommunen, men også mellom planene og de ulike tjenesteområdene. Konkrete og etterprøvbare målsettinger og tiltak vil gjøre det lettere å få til denne sammenhengen og kunne sikre en bedre oppfølging av planene. Samfunnsdelen bør være et reelt styringsverktøy som blir konkretisert gjennom en handlingsplan, og tjenesteområdene i kommunen bør ha et selvstendig ansvar for å følge opp samfunnsdelen og tilhørende handlingsplan. Jevnlige rapporteringer og evalueringer er viktig for at politikere og administrasjon skal kunne få et godt kunnskapsgrunnlag for videre arbeid. En langsiktig arealstrategi, utarbeidet som del av kommuneplanens samfunnsdel (evt. som en del av planstrategien), er viktig for å få til en god kobling mellom samfunnsdel og arealdel.

Oversikt tilskudd og virkemidler

Kommuner oppgir at det er få dedikerte ressurspersoner i kommunene som jobber med søknadsskriving og rapportering. I tillegg er rapporteringen på bruk av midler omfattende og ressurskrevende. En [nasjonal kartlegging](#) viser også at få kommuner er gode på å søke tilskudd.

I dag finnes det ikke en lett tilgjengelig og oppdatert helhetlig oversikt over øremerkede tilskudd til kommunesektoren. Frem til en slik ordning er på plass har man valgt å lage en oversikt over tilskuddsordninger for Trønderske kommuner. Oversikten er ikke uttømmende (status per 01.11.2023).

Barne- og familiedepartementet

- [Tilskudd til foreldrestøttende tiltak](#): Tilskuddsmidlene tildeles som stimuleringsmidler for å styrke kommunenes foreldrestøttende arbeid, og for å stimulere til økt samarbeid med frivillig sektor i det foreldrestøttende arbeidet.
- [Tilskudd til fritidskasser i kommunene](#): Kommuner kan søke tilskudd til å dekke kostnader til utstyr, reise, cup, leir og/eller deltakeravgifter i faste, organiserte aktiviteter for målgruppen. Deltakeravgifter omfatter både kontingent og treningsavgift.
- [Tilskudd til inkludering av barn og unge](#): Nasjonal tilskuddsordning for inkludering av barn og unge, Barne- og ungdomstiltak i større bysamfunn og Støtte til oppfølgings- og losfunksjoner for ungdom.
- [Erasmus pluss ungdom](#): Støtteordninger til prosjekter for personer mellom 13 og 30 år eller som jobber med ungdom.

Digitaliseringsdirektoratet

- [Dette er Stimulab | Digdir](#): Stimulab er stimuleringsordningen for innovasjon og tjenestedesign, og skal støtte og stimulere til brukerorientert eksperimentering og nyskaping i forvaltningen.

Distriktssenteret - Kompetansesenter for Distriktsutvikling

- [Merkur-programmet](#): Merkur-programmet sikrer distrikta tilgang til nærbutikk og bokhandel av god kvalitet.

ENOVA

- [Støtte til energitiltak i kommunale boliger](#): Regjeringen har gitt Enova et særlig oppdrag om å iverksette en ordning for energitiltak i kommunale boliger i 2022. Formålet er å motivere kommunene til å fremskynde investeringer i tiltak som medfører varige reduserte energikostnader hos leietakerne.

Helsedirektoratet

- [Helhetlig støtte til pårørende med krevende omsorgsoppgaver](#): Hensikten med tilskuddsordningen er å bidra til å bedre pårørendes situasjon gjennom å styrke pårørendearbeid på individ-, - tjeneste- og systemnivå.
- [Rådgivnings-, støtte- og veiledningstjenester innen psykisk helse, rus og vold](#): Formålet med tilskuddet er å lette livssituasjonen, eller styrke evnen til å håndtere den, for mennesker som opplever vansker knyttet til psykisk helse, rus og vold.
- [Kommunalt rusarbeid](#): Tilskuddsordningen skal bidra til forbedret livskvalitet, mestring og mulighet for en aktiv og meningsfull tilværelse for personer med rusmiddelrelaterte problemer og deres pårørende.
- [Tilbud til barn og unge med psykiske plager og problematisk rusmiddelbruk og behov for sammensatte tjenester](#): Målet for ordningen er å styrke tilbudet til barn og unge som har behov for langvarig, tilpasset og/eller sammensatt oppfølging.
- [Vertskommunene](#): Tilskuddsordningen skal kompensere vertskommunene for de beboerne som valgte å bli boende i institusjonskommunen.
- [Tiltak for å øke kompetansen i helse- og omsorgstjenestene til personer med utviklingshemming](#): Målet er å styrke fag- og tjenesteutvikling og kompetanseheving hos personell som yter tjenester til personer med utviklingshemming.
- [Etablering og utvikling av kommunale frisklivs-, lærings- og mestringstilbud - Helsedirektoratet](#): Tilskuddsordningen skal stimulere kommunene til etablering og videre utvikling av kommunale frisklivs-, lærings- og mestringstilbud som bidrar til å fremme helse og livskvalitet, forebygge sykdom, tidlig intervensjon, og til at brukerne lærer å mestre livet med sykdom

Oversikt tilskudd og virkemidler

Helsedirektoratet (forts.)

- [Særlig ressurskrevende helse- og omsorgstjenester](#): Alle kommuner som yter særlig ressurskrevende helse- og omsorgstjenester til enkeltmottakere kan søke om delvis refusjon av direkte lønnsutgifter knyttet til disse tjenestene.
- [Aktivitetstiltak for å motvirke ensomhet og passivitet](#): Formålet med tilskuddsordningen er å motvirke ensomhet og passivitet og å skape aktivitet, deltakelse, sosialt fellesskap og møteplasser.
- [Psykisk helse i skolen](#): Formålet med ordningen er å styrke området psykisk helse i skolen med fokus på bedre læringsmiljø, økt kompetanse, trivsel og samarbeid mellom instanser og tjenester for barn og unge.
- [Styrking av legevaktstjenesten i distriktskommuner](#): Målet med tilskuddsordningen er å bidra til bedre rekruttering og redusert vaktbelastning i kommunens legevaktordning, i kommuner med særlige rekrutteringsutfordringer. Alle kommuner i sentralitetsklasse 5 og 6 (SSB) med befolkningstall < 5000 kan søke tilskuddet.
- [Styrking og utvikling av helsestasjons- og skolehelsetenesta](#): Tilskuddet går til å styrke kapasitet og videreutvikle tilbudet i helsestasjons- og skolehelsetjenesten. Tilskuddet skal, jf. regelverket, ikke kompensere for eventuelle kutt i stillinger kommunen finansierer over kommuneramma.

Husbanken

- [Boligpolitiske virkemidler](#): Bostøtte, startlån, lån til: boligkvalitet, barnehager, studentboliger og utleieboliger. Investeringsstilskudd, tilskudd utleieboliger, tilstandsvurdering og boligsosiale tiltak.

Justis- og beredskapsdepartement

- [Tilskuddsordning for forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme i kommunene](#): Tilskuddet skal gå til konkrete kommunale prosjekter innen forebygging eller bekjempelse av radikaliserings og voldelig ekstremisme.

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet

- [Integreringstilskot](#): Formålet med tilskuddet er at kommunene skal gjennomføre et planmessig og aktivt busettings- og integreringsarbeid, slik at flyktningene kan forsørge seg selv og ta del i samfunnet.
- [Tilskot for einslege mindreårige flyktningar med fleire](#): Tilskuddet skal dekke aktiviteter og tiltak som bidrar til at enslige mindreårige flyktninger blir busette så raskt som mulig og får et godt bo- og omsorgstilbud.
- [Tilskudd for bosetting av personer med nedsatt funksjonsevne eller atferdsvansker](#): Kommunene kan søke tilskudd ved bosetting av personer med alvorlig funksjonsnedsettelse, alvorlige rus- eller adferdsproblemer.

Kommunal og distriktdepartement

- [Tilskudd til politiske partier](#): Statlig partistøtte gis til registrerte politiske partier på nasjonalt, regionalt og kommunalt nivå. Utbetaling av tilskudd forutsetter at partiledet har oppnådd stemmer ved sist foregående valg.
- [Tilskudd til økt digital deltakelse og kompetanse i 2023](#): Formålet med tilskuddet er å legge til rette for etablering av et lavterskel veiledningstilbud for personer med liten eller ingen digital kompetanse.
- [Tilskuddsordning for utprøving av bygdeveksttaler](#): Bygdeveksttaler er eit nytt distriktspolitisk verkemiddel som skal bidra til busetjing, tilgang på arbeidskraft og framtidssretta næringsutvikling i nokre av dei mest spreiddbygde områda av Noreg.

Klima- og miljødepartement

- [Tilskudd for å ivareta naturmangfold i kommuneplanleggingen](#): Kommuner kan søke om midler til tiltak som bidrar til å styrke arbeidet med naturmangfold. I Stortingsmeldingen Natur for Livet (Meld. St. 14 (2015 - 2016)) er utarbeiding av en kommunedelplan for naturmangfold pekt på som et viktig virkemiddel for å synliggjøre naturmangfoldverdiene i kommunenes eget planarbeid.

Oversikt tilskudd og virkemidler

Klima- og miljødepartement (forts.)

- [Tilskudd til vassmiljøtiltak – generell vassforvaltning](#): Tilskuddsordninga skal bidra til å nå miljømåla i vassforskrifta. Overflatevann skal beskyttes mot forringing, forbedres og gjenopprettes med sikte på at vassforekomsten skal minst ha god økologisk og god kjemisk tilstand.
- [Tilskudd til trua arter](#): Tilskuddsordningen omfatter blant annet tiltak som bidrar til å ta vare på økologiske funksjonsområder for prioriterte arter.

Miljødirektoratet

- [Klimasats – støtte til klimatiltak](#): Klimasats er en støtteordning for kommuner og fylkeskommuner som vil kutte utslipp av klimagasser og bidra til omstilling til lavutslippssamfunnet.
- [Statlig sikring av friluftslivsområder](#): Kommuner og interkommunale friluftsråd kan søke Miljødirektoratet om økonomisk støtte til å sikre seg råderett over friluftslivsområder eller ferdselsårer gjennom kjøp eller bruksavtale.
- [Tilskudd til nasjonale turiststier](#): Tilskuddsordningen skal bidra til å ta vare på opplevelses- og naturverdiene, bidra til godt og forebyggende beredskapsarbeid og bred lokal verdiskaping, samt god håndtering av store mengder besøkende gjennom en helhetlig og god besøksforvaltning.
- [Tilskudd til klimatilpasning](#): Kommuner og fylkeskommuner kan søke om midler til kunnskapsoppbygging og utredninger om konkrete klimatilpasningstiltak.

Kultur- og likestillingsdepartementet

- [Tilskudd til arrangementer for idrett og fysisk aktivitet for personer med funksjonsnedsettelser](#): Tilskuddsordningen gjelder tilskudd til arrangementer for idrett og fysisk aktivitet som enten tilrettelegger for eller er forbeholdt personer med funksjonsnedsettelser.
- [Aktiv formidling i bibliotekene](#): Folkebibliotek og fylkesbibliotek kan søke om tilskudd for å drive aktiv formidling i 2023.

- [Tilskudd til idrettsanlegg, kulturbygg og friluftslivsanlegg](#).
- [Arkivutviklingsmidler](#): Arkivverket har siden 2015 disponert prosjekt- og utviklingsmidler for tiltak som styrker sikring og tilgjengeliggjøring av samfunnets arkiver
- [Tilskudd til flom- og skredforebygging og miljøtiltak i vassdrag](#): Tilskuddsordning for kartlegging av fare for flom og skred, sikrings- og miljøtiltak, og for kartlegging av kritiske punkt i bekker og bratte vassdrag.
- [Økonomiske støtteordninger til miljøtiltak, kartlegging og sikring mot naturfare](#): Økonomisk støtte til utredning av flom- og skredfare.

Kunnskapsdepartement

- [Tilskudd til studentboliger for 2023](#): Ordningen skal sikre etablering av boliger for studenter ved høyere utdanningsinstitusjoner i Norge. Dette skal bidra til en mer forutsigbar og rimelig bosituasjon for studenter, og være et supplement til det private boligmarkedet.
- [Tilskott til kompetanseutvikling i olje-, gass- og leverandørindustrien](#): Målet for tilskottsordninga er økt deltaking i kompetanseutvikling i de bransjene som inngår i bransjeprogramma. Tilskottsordninga skal føre til at bransjene får tilgang til relevant kompetanseutvikling.
- [Tilskudd til videreutdanning for lærere 2024 – norsk som andrespråk](#): Utlysningen gjelder tilskudd til gjennomføring av videreutdanningstilbud i norsk som andrespråk, rettet mot lærere som underviser voksne innvandrere i norsk etter læreplan i norsk for voksne innvandrere, jf. forskrift til integreringsloven.
- [Akkreditering for mobilitet](#): Ordningen retter seg mot aktører som regelmessig ønsker å sende elever, lærlinger, deltakere i voksne sin læring, fagskolestudenter eller ansette på et læringsopphold i utlandet. Ordningen gir tilgang til finansiering av mobilitetsaktiviteter over lengre tid.

Oversikt tilskudd og virkemidler

Kunnskapsdepartement (forts.)

- [Prosjektetableringsstøtte](#): Alle norske institusjoner, organisasjoner og bedrifter som planlegger å etablere et prosjekt under Erasmus+ sentraliserte tiltak, kan søke om prosjektetableringsstøtte. Støtten skal bidra til at søkerne når opp i europeiske konkurranser om prosjektmidler fra Erasmus+.
- [Språkassistenter](#): En språkassistent fra Frankrike, Spania eller Tyskland kan være til stor hjelp og inspirasjon i klasserommet og gjøre det enklere å gjennomføre tilpasset og variert opplæring.
- [Trollstipend](#): Gjennom Troll-avtalen kan fransklærere i ungdomsskole eller videregående skole få individuell støtte til studieopphold i Frankrike. I tillegg kan elevgrupper få stipend til opphold i Frankrike for å få bedre kunnskap om fransk språk og kultur.
- [Virtuell utveksling for høyere utdanning og ungdom](#): Gjennom virtuell utveksling for høyere utdanning og ungdom kan høyere utdanningsinstitusjoner eller ungdomsorganisasjoner utvikle og gjennomføre digitale studieopplegg og gruppediskusjoner for ungdom og unge voksne.
- [Innovasjonsallianser](#): Innovasjonsallianser er større europeiske samarbeidsprosjekter innen høyere utdanning og fag- og yrkesopplæring. Målet med innovasjonsallianser er å utvikle nyskapende utdanningstilbud som fremmer innovasjon og entreprenørskap innen utdanning og arbeidsliv. Utvikling av ferdigheter og kompetanse står i fokus i 2023.
- [Tilskudd til tillitsreformen i barnehage og skole](#): Tilskuddet skal stimulere kommunene til å prøve ut mer tillitsbaserte arbeidsformer i barnehager og skoler. Målet er at de ansatte kan utnytte sin kompetanse bedre gjennom mer faglig frihet og mer tid til barna og elevene.
- [Tilskudd til svømmeopplæring i barnehager](#): Kommuner, frivillige organisasjoner og barnehager kan søke om tilskudd for at barnehagebarn blir trygge i vann og får bedre svømmeferdigheter.
- [Tiltak for å styrke språkutviklingen blant minoritetsspråklige barn i barnehage](#): Tilskuddet skal bidra til at kommunene kan styrke språkutviklingen blant minoritetsspråklige barn i barnehage.
- [Tilskudd til skolebibliotek og lesestimulering 2023](#): Midlene skal styrke skolebibliotekenes arbeid med lesestimulering i grunnskolen og bidra til at skolebibliotek sprer leseglede, øker lærers kompetanse og er en inkluderende arena.
- [Tilskudd til gratis SFO for familier med lav inntekt](#): Tilskuddsordningen for kommuner om å tilby utvidet gratis SFO til elever fra familier med lav inntekt, blir avvirket fra høsten 2023. Det kommer ingen ny søknadsfrist.
- [Tilskudd til veiledning for nyutdannede lærere](#): Tilskuddet skal bidra til at nyutdannede lærere i grunnskolen får god veiledning og gjøre at overgangen fra utdanningen til læreyrket blir enklere. Målet er at nyutdannede lærere blir værende i skolen.
- [Tilskott til læremiddel og pedagogisk barnehagemateriell](#): Søk om tilskott til å utvikle læremiddel for skole og pedagogisk barnehagemateriell på område uten markedsgrunnlag.
- [Støtte til presse- og ytringsfrihet, bærekraftig utvikling, immateriell kulturarv, verdensarv, dokumentarv og demokratiutvikling](#): Tilskuddsordningen skal bidra til å styrke UNESCOs arbeid og ansvarsområder, gjøre UNESCO mer kjent i Norge, og gjennomføre UNESCO-kommisjonens vedtatte satsingsområder.

Landbruk- og matdepartement

- [Støtte til organisasjoner som arbeider innenfor Landbruks- og matdepartementets målområde](#): Formålet med tilskuddsordningen er å støtte organisasjoner på nasjonalt nivå som arbeider innenfor Landbruks- og matdepartementets målområder.

Oversikt tilskudd og virkemidler

Nærings- og fiskeridepartement

- [Tilskudd til kommunale fiskerihavnetiltak](#): Tilskuddsordningen for fiskerihavneanlegg er et virkemiddel for å realisere fiskerihavnetiltak som kommunene vurderer som viktige.
- [Tilskudd til kommunale fiskerihavnetiltak](#): Norske kystkommuner kan søke Kystverket om tilskudd til fiskerihavneanlegg i henhold til retningslinjer gitt av Kystverket.
- [Tilskudd til kommunale ungdomsfiskeprosjekt](#): Formålet med ordningen er å gi støtte til konkrete kommunale tiltak som tilrettelegger for at ungdom kan skaffe seg erfaring i fiskeriyrket.

Riksantikvaren

- [Kulturminne i kommunen \(KIK\)](#): Målet med KIK-prosjektet er å styrke kompetansen om kulturmiljø i kommunane og få bedre oversikt over verneverdige kulturmiljø.

Samferdselsdepartement

- [Tilskuddsordningen til trafiksikkerhetstiltak](#): Formålet med tilskuddet til trafiksikkerhetstiltak er å bidra til å støtte initiativ og engasjement i arbeidet med økt trafiksikkerhet, og i tråd med det overordnede målet om et transportsystem der ingen blir drept eller hardt skadd – nullvisjonen.
- [Tilskudd til tryggere skoleveier og nærmiljø](#): Alle kommuner kan søke om tilskudd til mer trafiksikre skoleveier og nærmiljø, slik at flere barn og unge trygt kan sykle og gå til skolen.
- [Byvekstavtaler og belønningsavtaler](#): Byvekstavtaler og belønningsavtaler er ordninger som har nullvekst for persontransport med bil som overordnet mål.

Statsforvalter

- [Prosjektskjønn fornying og innovasjon 2024](#): Formålet med prosjektmidlene er å gi kommunene støtte til å prøve ut nye løsninger i sin virksomhet. Midlene skal stimulere kommunene til å kunne jobbe med fornying og innovasjon.
- [Rapportering av utgifter til ressurskrevende tjenester til brukere født i 1953 og 1954](#): Statsforvalteren i Trøndelag ber om særskilt rapportering av påløpte utgifter i 2022 til ressurskrevende helse- og omsorgstjenester til enkeltmottakere født i 1953 eller 1954. Rapporteringen blir brukt som grunnlag for å tildele skjønnsmidler for 2024.
- [Tilskudd til svømmeopplæring i barnehager 2023](#): Kommuner, frivillige organisasjoner og barnehager som ønsker å drive svømmeopplæring i barnehagen.
- [Studiepermisjon for videreutdanning i samisk](#): Tilskudd til studiepermisjoner for videreutdanning i samisk gis for å styrke læreres kompetanse i samisk språk
- [Barn og unge som har behov for langvarig, tilpasset og/eller sammensatt oppfølging](#): Målet for ordningen er å styrke tilbudet til barn og unge som har behov for langvarig, tilpasset og/eller sammensatt oppfølging, herunder FACT-ung team.
- [Voksne med behov for langvarig oppfølging og sammensatte tjenester](#): Målet med ordningen er å styrke tilbudet til personer med langvarige og sammensatte tjenestebehov gjennom å etablere helhetlige, samtidige og tverrfaglige tjenester fra ulike nivåer og sektorer.
- [Tilskudd til Kommunalt rusarbeid](#): Tilskuddsordningen skal bidra til bedret livskvalitet, mestring og mulighet for en aktiv og meningsfull tilværelse for personer med rusmiddelrelaterte problemer og deres pårørende gjennom å styrke tilbud innen forebygging, tidlig intervensjon, behandling og oppfølging

Oversikt tilskudd og virkemidler

Statsforvalter (forts.)

- [Tilskudd til kompetansehevede tiltak for lindrende behandling og omsorg ved livets slutt](#): Tilskuddsordningen er etablert for å styrke kvaliteten i tilbudet til personer med behov for lindrende behandling og omsorg og deres pårørende, og for å bidra til kompetanseoppbygging i kommunene.
- [Tilskudd til klimatiltak](#): Klimasats er en støtteordning for kommuner og fylkeskommuner som vil redusere utslipp av klimagasser og bidra til omstilling til lavutslippssamfunnet.
- [Kompetanse og Tjenesteutvikling innen helse og omsorg](#): Målet med denne tilskuddsordningen er å bidra til å redusere mangelen på personell med relevant fagutdanning i helse- og omsorgstjenesten, og legge til rette for en bærekraftig omsorgstjeneste.
- [Tilskudd til klimatilpasning](#): Kommuner og fylkeskommuner kan søke om midler til kunnskapsoppbygging og utredninger om konkrete klimatilpasningstiltak.
- [Kunngjøring av tilskudd til kommunalt rusarbeid](#): Overgangsordningen er laget for å sikre at kommuner som i 2021 mottok tilskudd etter tidligere regelverk, kan søke om videreføring av tilskudd til stillinger.
- [Tilskudd til utvikling av de sosiale tjenestene i NAV-kontoret](#): Arbeids- og velferdsdirektoratet har kunngjort tilskudd til utvikling av de sosiale tjenestene i NAV for 2023.
- [Tilskudd til svømmeopplæring for nyankomne minoritetsspråklige barn, unge og voksne, som omfattes av grunnskoleopplæring 2023](#): Tilskuddsordningen skal stimulere kommunene til å gjøre en ekstra innsats rettet mot nyankomne minoritetsspråklige elevers svømmeferdigheter.
- [Opplæring til barn og unge som søker opphold i Norge](#): Tilskuddet skal bidra med finansiering og stimulere kommunene og fylkeskommunen til å gi grunnskole- og videregående opplæring til barn og unge som søker opphold i Norge.

- [Skjønnsmidler uforutsette og særskilte forhold](#): Statsforvalteren fordeler en del av skjønnsrammen til utgiftskrevende forhold av betydning som kommunene selv ikke kan påvirke, og som ikke er fanget opp i den faste delen av inntektssystemet.
- [Tilskudd til fjellandbruket i Trøndelag 2023](#): Tilskudd skal gis til utviklingsrettede fellestiltak som styrker bærekraftig verdiskaping i fjellområdene innenfor tradisjonelt landbruk og tilleggsnæringer. Det skal legges vekt på synergi med andre tilskuddsordninger og god forankring i landbruksnæringa.

Trøndelag fylkeskommune

- [Tilskudd til folkehelsearbeid i Trøndelag](#): Tilskuddsordningen skal støtte tiltak som fremmer deltakelse i nærmiljøet, trivsel og livskvalitet samt er med og utjevner sosiale ulikheter.
- [Tilskudd til idrett og idrettsrelaterte prosjekter](#): Mulighet til å søke om tilskudd til idrettskretsen, tilskudd til idrettsarrangement på internasjonalt og nasjonalt nivå, og arrangement rettet mot mennesker med nedsatt funksjonsevne og arrangement rettet mot inkludering på regionalt nivå. I tillegg til utviklingstilskudd til idretts- og friluftslivsprosjekter av regional betydning.
- [Spillemidler til anlegg for idrett og fysisk aktivitet](#): Mulighet til å søke om spillemidler til idrettsanlegg, friluftslivsanlegg og nærmiljøanlegg.
- [Spillemidler til friluftslivsanlegg](#): Nå kan man få finansiert flere anleggstyper til friluftsliv med spillemidler.
- [Statlige midler til friluftsliv](#): Frivillige lag og organisasjoner kan søke om støtte til friluftslivsaktiviteter. Målgruppen er barn og unge, samt de lite aktive.
- [Støtte til mindre tilretteleggingstiltak i friluftsliv](#): Gjennom god tilrettelegging skal friluftslivsområdene gjøres lett tilgjengelige og attraktive for allmenhetens friluftsliv.

Oversikt tilskudd og virkemidler

Trøndelag fylkeskommune (forts.)

- [Utviklingstilskudd innenfor idrett og friluftsliv](#): Tilskudd til etablering av nye friluftsråd og andre større friluftslivsprosjekter.
- [Prosjekt for friluftslivets ferdselsårer](#): Miljødirektoratet vil stimulere til at kommunene skaffer seg kunnskap om ferdselsårene som finnes i kommunen, hvilke behov de dekker og hvordan de kan utvikles til å skape mer aktivitet.
- [Idrettsstipend for ungdom](#): Fylkeskommunen deler hvert år ut stipend til unge idrettsutøvere, trenere og tillitsvalgte i alderen 16 - 23 år.
- [Tilskudd til regionale kultur- og frivillighetsorganisasjoner](#): Formålet med denne drifts- og aktivitetstilskuddsordningen er å stimulere til utvikling av regionale kultur og frivillighetsorganisasjoner i tråd med Trøndelagsplanen og Kulturstrategien «Balansekunst».
- [Støtte til utstyrssentraler 2023 - 2025](#): Bidra og motivere til at det etableres og oppgraderes flere utstyrssentraler rundt i Trøndelag slik at sports-, friluftsliv-, musikk- og annet kunst- og kulturutstyr blir tilgjengelig i flere nærmiljø enn i dag.
- [Tilskudd til friskliv, læring og mestring](#): Kommuner kan søke statlig tilskudd til etablering og utvikling av kommunale frisklivs-, lærings- og mestringstilbud.
- [Regionale utviklingsmidler](#): Formålet med tilskuddsordningen er å støtte opp om prosjekter som bidrar til å realisere prioriterte mål og strategier i Verdiskapingsstrategien, regional strategi for verdiskaping i Trøndelag 2022-2025 – med tilhørende handlingsplan 2022-2023.
- [Regionale midler til rekruttering og kompetanse \(RK\) og Regionale tilretteleggingsmidler \(RT\)](#): Tilskuddsordningene skal legge til rette for regional næringsutvikling, rekruttering og kompetanseheving, med mål om å styrke verdiskapingen i landbruket.
- [SkatteFUNN](#): Bedrifter som investerer i forsknings- og utviklingsaktivitet kan få inntil 20 prosent av prosjektkonstandene som skattefradrag på skatteoppgjøret.
- [Regionalt forskningsfond Trøndelag](#): Regionalt forskningsfond Trøndelag har som formål å styrke FoU-innsatsen hos bedrifter, kommuner og FoU-miljøene i regionen.
- [DistriktForsk](#): DistriktForsk er en egen mobiliseringsordning finansiert av Kunnskaps- og distriktsdepartementet (KDD), men som sees i sammenheng med arbeidet i Regionalt forskningsfond Trøndelag.
- [Ungdomsfondet Trønderkassa](#): Målet med ordningen er at ungdommer skal kunne realisere sine egne prosjektideer, og gjennom dette lære og trene på utvikling, planlegging, og gjennomføring og utvikle entreprenørielle ferdigheter.
- [BIO Trøndelag](#): Bedriftsintern opplæring (BIO) Trøndelag skal bidra til kompetansehevingstiltak i bedrifter.
- [Samarbeidsprosjekter mellom oppvekst-/utdanningssektor og arbeids-/næringsliv](#): Tilskudd til å gi barn og unge kunnskap om, identifikasjon med og stolthet over lokalt arbeids- og næringsliv.
- [Tilskudd til sommerjobb for ungdom](#): Trøndelag fylkeskommune fortsetter praksisen fra de siste tre årene og gir tilskudd til sommerjobb for ungdom også sommeren 2023.
- [Kystskogmidler](#): Fylkeskommunene skal i forvaltningen av ordningen legge vekt på å bygge videre på det arbeidet som er gjort i kystskogbruket.
- [Tilskudd til tekniske og industrielle kulturminner](#): Tilskudd til sikring, istandsetting, vedlikehold, tilstandsregistrering og annet for teknisk og industrielle kulturminner.
- [Tilskudd til verdensarv](#): Tilskudd til sikring, istandsetting, skjøtsel, overvåking og andre nødvendige tiltak for kulturminner, kulturmiljøer og landskap i verdensarvområdet.
- [Tilskudd til tilstandsanalyse av verneverdige bygninger og båter](#): Tilskudd til tilstandsvurdering av verneverdig bygning eller verneverdig båt.
- [Tilskudd til brannsikring av tette trehusområder](#): Tilskudd til brannsikring for tette trehusområder med kulturhistorisk verdi.

Oversikt kunnskapsgrunnlag

KOSTRA/SSB	ssb.no	HUNT	HUNT dashbord	Frivilligsentraler	Norges Frivilligsentraler
Elevundersøkelse	udir.no	Fiskeridir. – ygdrasil	Akvakultur	Kulturminnesøk	Hjem - Kulturminnesøk
Ungdataundersøkelse	Rapporter - Ungdata	KS status kommune	Status kommune 2023 - KS	Husbanken	husbanken.no
Folkehelseprofil	Oppvekstprofil for kommuner og bydeler - FHI	Kommunebilde Statsforvalteren	Kommunebilde	Fremtidsverktøy	Velkommen til fremtidsverktøyet Norge 2040 - KS
Oppvekstprofil	Oppvekstprofil for kommuner og bydeler - FHI	Kommuneareal	Arealbruk i kommunene	IMDi	Tall og statistikk over innvandring og integrering IMDi
Barnehageundersøkelse	udir.no	Arealprofil	Arealprofiler 2022	Effektivitetsanalyse	regjeringen.no
Klimagassutslipp	Miljødirektoratet	Naturkampen	sabima.no	Kulturindeks	Norsk kulturindeks
Trøndelag i tall	Trøndelag i tall	Faktaside - frivillighet	Frivillighet Norge	Idrettsindeks	Norsk idrettsindeks
NHO-norgesmesterskap	Kommune-NM	Frivillige organisasjoner	Frivillige organisasjoner Trøndelag i tall	Anleggsoversikt	Anleggsregisteret.no
Vann-nett	VannNett-Portal	Omdisponering dyrka og dyrkbar jord	Omdisponering Trøndelag i tall		

Denne rapporten er utarbeidet for Trøndelag fylkeskommune og Tydal kommune i samsvar med Kontrakt datert 16.08.2023. Våre vurderinger bygger på faktainformasjon som har fremkommet i intervjuer med kommunen og i dokumentasjon som Trøndelag fylkeskommune og Tydal kommune har gjort tilgjengelig for oss, samt offentlig tilgjengelige data. PricewaterhouseCoopers (PwC) har ikke foretatt noen selvstendig verifisering av informasjonen som har fremkommet, og vi innestår ikke for at den er fullstendig, korrekt og presis. PwC har ikke utført noen form for revisjon eller kontrollhandlinger av Trøndelag fylkeskommunes eller Tydal kommunes virksomhet. Trøndelag fylkeskommune og Tydal kommune har rett til å benytte informasjonen i denne rapporten i sin virksomhet, i samsvar med Kontrakten. Rapporten og/eller informasjon fra rapporten skal ikke benyttes for andre formål eller distribueres til andre uten skriftlig samtykke fra PwC. PwC påtar seg ikke noe ansvar for tap som er lidt av Trøndelag fylkeskommune, Tydal kommune eller andre som følge av at vår rapport eller utkast til rapport er distribuert, gjengitt eller på annen måte benyttet i strid med disse bestemmelsene eller Kontrakt.

PwC beholder opphavsrett og alle andre immaterielle rettigheter til rapporten samt ideer, konsepter, modeller, informasjon og know-how som er utviklet i forbindelse med vårt arbeid. Enhver handling som gjennomføres på bakgrunn av vår rapport foretas på eget ansvar.